ANUL III No. 18

10 Martie 1957

Carpații

Director: Aron Cotrus

REVISTA CULTURALA

Redactor: Traian Popescu

Ardealul si Habsburgii

de G. A. PORDEA

In marginea proiectelor de federalizare europeană, o campanie destul de viguroasă tinde, de câțiva ani, a convinge spiritele preocupate de soartea civilizației, asupra unei pretinse oportunități a reeditării in Europa centrală a fostei monarhii austro-ungare precum și a reinstalării dinastiei de Habsburg intr'o "funcțiune" a sa, ce se vrea "istorică" și "imuabilă". Deși fonciarmente himerică, o asemenea intreprindere nu e lipsită de oarecari pericole. Pentru poporul român in deosebi, orice formulă privind inevitabila reorganizare politică viitoare a basinului dunărean este de un interes fundamental. Rândurile ce urmează sunt destinate a reaminti in mod sumar principalele aspecte ale pozițiunei trecute și prezente a Casei de Austria in spațiul național românesc. Ele nu urmăresc a reanima sau a intreține eventuale resentimente trecute in desuetudine, ci dimpotrivă—restabilind fără patimă realitățile—a contribui la o orientare rațională a colaborării sincere și eficace intre popoarele dunărene.

Casa de Austria

AMILIA germană Habsburg își are origina in Suabia "Schwaben), fost ducat german situat in Sud-Vestul Bavariei, cu capitala la Augsburg. Vechimea ei nu este discutată decât intre anii 626(susținut de genealogii familiei, cari îi stabilesc autorul in persoana lui Ettico I, "duce de Alemania și Alsacia"—și 804, când intr'adevar Carol-cel-Mare invingând imperiul Avarilor limitrof cu Bavaria, incredință teritoriul astfel cucerit, "*marca* orientală" (= *marca austriaca*) *conților* de Habsburg". Poate că in acea vreme acești conți nu se numeau incă *Habsburg*, deoarece etimologiei oarecum "hrăpărețe" care ar vrea ca numele să derive dela Verbul *haben*—,este preferabilă aceea care îi atribue origina după castelul de Habsburg ("*Habichtsburg*"), clădit in Argovia in 1027.

La inceputul secolului al XII-lea, conții de Habsburg obținură dela Impăratul Frederic I Barbarossa titlul de *duci ereditari* ai teritoriilor "mărcii austriace", cărora le adăugaseră intre timp altele ca Styria și Carinthia. (Este de notat in treacăt că noțiunea de *frontieră* era in acea epocă—de altfel ca in tot cursul Evului Mediu—imprecisă; nu se poate, intr'adevăr, vorbi de linii determinate, ci mai degrabă de *zone*, aceasta și depe urma practicei vasalității multiple.)

Carlovingienii stingându-se in veacul al X-lea, regatul independent al Germaniei deveni monarhie electivă, denumită de-atunci in limbajul diplomatic "Sfântul Imperiu Roman Germanic". Asupra acestuia, până in secolul al XIII-lea, vor domni succesiv: Casa de Saxa, Casa de Franconia (*Franken*) și Casa de Suabia sau Hohens taufen, aceasta din urmă până la moartea lui Conrad IV in 1254. Când tronul Sfântului Imperiu Germanic deveni vacant in 1273 după "marele interregn"—epoca anarhică a anti-regilor" ca Wilhelm de Olanda—Habsburgii, cari deveniseră tot mai puternici in Marca lor "austriacă" simțitor mărită, nu avură prea multe dificultăți a face ales impărat pe Rudolf de Habsburg, "landgraf" de Alsacia. Acesta, impreună cu succesorii săi Adolf de Nassau și Albert de Austria, sunt fondatorii *dinastiei* de Habsburg și a monarhiei austriace. Multă vreme, două ramuri ale Habsburgilor își disputară Austria, până la Maximilian (1486), sub care teritoriile austriace, ridicate la rangul de arhiducat, fură unificate, adăugându-li-se și Tyrolul. Habsburgii cari vor domni dela intemeietorul Rudolf până la constituirea *Confederației Rinului* in 1806, vor continua să păstreze titlul de "impărați ai Germaniei"—, titlu mai mult teoretic incepând din secolul al XV-lea, când electorii și vasalii „imediați" devin independenți.

Filiațiunea directă masculină a familiei se intrerupse in veacul al XVIII-lea. Carol VI neavând descendenți de sex masculin, edictă *Pragmatica Sancțiune* (1713), prin care exclise dela succesiune copiii fratelui său Iosif, asigurând coroana fiicei sale Maria-Terezia. Aceasta, căsătorindu-se cu Francisc de Lorena, din Casa de Lorena sau Lotharingia, descendenții lor vor fi denumiți *Habsburg-Lorena*. Extincțiunea liniei masculine și grefa străină care îi urmă fură desigur supărătoare pentru o familie atât de ilustră, in ciuda originei comune carlovingiene atât a Habsburgilor cât și a Casei de Lorena.

Familia Habsburg s'a evidențiat deci timp de mai bine de un milenar. Se ințelege că, după poruncile insondabile ale Naturei, in decursul a unsprezece secole, au existat multe și foarte diverse figuri de Habsburgi, dela cei mai dotați și prestigioși ca un Carol-Quintul, până la specimene de genul lui Ferdinand, predecesorul lui Francisc-Iosif, care—după cum desvălue "mica" istorie—"ascultând" rapoartele demnitarilor, obișnuia să numere trăsurile ce treceau in curtea palatului, sau să anunțe radios: "*Ich hab's!*", referindu-se la musca pe care o capturase... Astfel de curbe oscilatorii par a fi mai mult sau mai puțin inerente oricărei mari sau mici familii. Ca trăsături caracteristice generale, menținute de bine de rău de-alungul generațiilor, s'ar putea releva—in lipsa unei inteligențe și a calități sclipitoare manifestate destul de rar—simțul datoriei, conștinciozitatea și o incăpățânare făcând oficiu de tenacitate și voință.

Vorbind de Habsburgi, se obișnuește—ca intr'o *camplainte* populară cu subiect tragic—să se treacă in revistă catastrofele care s'au abătut asupra lor in ultimul veac—, pretins indiciu a unei homerice "mânii a zeilor". Acestea se semnalează mai ales pentrucă familia era foarte numeroasă și cea mai de vază printre marile familii ale Europei. Astfel: impușcarea impăratului Maximilian al Mexicului de armata revoluționară a lui Juarez la Queretaro (1867), drama dela Mayerling (1889), unde pieri *Kronprinz*-un Rudolf, cel cu vederi liberale și federaliste, speranța "regenerării" Casei de Austria—, asasinarea impărătesei Elisabeta pe malul lacului Leman (1895); apoi, dispariția fără urmă a arhiducelui Ioan-Salvator, din ramura de Toscana, sub numele de "Iohann Orth", căruia se adaugă ceilalți doi ne-conformiști, arhiducii Leopold ("Leopold Wolfling") și Ferdinand-Carol ("Ferdinand Burg")—, moartea arhiducesei Matilda, arsă de vie, și aceea accidentală a arhiducilor Wilhelm și Ladislau; in sfârșit, asasinarea moștenitorului tronului Francisc-Ferdinand și a soției sale la Sarajevo (1914).

Fratele lui Francisc-Ferdinand, provenind din a doua căsătorie a lui Carol-Victor cu principesa Maria-Annunziata de Bourbon-Sicilia—, arhiducele Otto, care a alimentat abundent cronica celor mai mari scandaluri din Viena, va asigura succesiunea la tron prin fiul său arhiducele Carol, devenit Carol I-IV, ultimul Habsburg care a domnit, mort la 37 ani in exil, in 1922.

Familia de Habsburg, a cărei ilustră istorie se confundă cu aceea a Austriei, a devenit astfel "Casa de Austria". Trei devize latine i-au servit drept călăuză puțin fericită: prezumțioasele cinci vocale "AEIOU", adică "Austriae Est Imperare, Orbi Universo", traduse in germană "Alles erdreich Ist Oesterreich Unterthan"—apoi "Felix Austria Nube", care consacra politica matrimonială—, și in sfârșit "Divide et Impera", derivând din "Divide ut Imperes", maxima politică pe care Machiavel o reia după Senatul roman și Ludovic XI, și care, aplicată eronat și abuziv, îi va fi definitiv fatală.

"Domeniile" austro-ungare

Habsburgii au format o familie tipic feudală; teritoriile pe care le-au achizițonat in decursul veacurilor, de cele mai multe ori nu prin cuceriri, ci ca zestre, in succesiune sau prin aranjamente dinastice, au reprezentat "fiefuri" exclusive, aparținând "patrimoniului" *familiar*.

La "marca austriacă" inițială, mărită așadar cu Styria, Carinthia și Tyrolul, Carol-Quintul adăugă in 1522, prin cesiune către fratele său Ferdinand, posesiunile germane devenite "ale Casei de Austria". Tot Ferdinand moșteni dela soția sa și regatele Boemiei și Ungariei, dimpreună cu Croația anexată acestuia din urmă.

Din secolul al XV-lea, imperiul a posedat in mod temporar Țările-de-Jos, după moartea Mariei, fiica lui Carol-Temerarul, până la pacea dela Campo-Formio (1797) și tratatul dela Lunéville (1801)—, precum și Spania și coloniile sale sub Filip I cel Frumos, căsătorit cu Ioana Nebuna, regina Castiliei; Casa de Austria a domnit asupra acestora din urmă până in 1700. Deasemeni, Habsburgii s'au infruptat copios din impărțirile Poloniei: 1772 și 1795.

Sub ultima formă politică a marei Austrii (monarhia austro-ungară), până la prăbușirea Casei de Habsburg in 1919, dominațiunea ei se intindea asupra următoarelor teritorii: Austria și Ungaria propriu-zise—Boemia, Moravia și Slovacia, formând "regatul Boemiei"—, o porțiune din Silezia, cu Teschen, la Vest de Voivodina Cracoviei, după ce partea cea mai mare a provinciei fusese cucerită in 1741 de Frederic II, regele Prusiei; Galiția, formată din patru Voivodine: Cracovia, Lemberg, Stanislawow și Tarnopol; Bucovina, Transilvania și Banatul românesc;

(Urmează in pagina 2)

MOTA-MARIN

1937 - 1957

ĂSCUTĂ din incleștarea primului răsboi mondial, Europa modernă părea că găsise echilibrul firesc și că o pace binefăcătoare se va așterne pentru multă vreme peste frământările de eri, permițând lecuirea rănilor lăsate de marea svârcolire. Cuvintele rostite de Pârvan cu prilejul comemorării eroilor in Aula Fundației Carol I, la 2 Decembrie 1918, sunt concludente: "Camarazi eroi, reintorși din moarte, intonați imnul eroilor, biruitori prin moarte. Cântați imnul eternei lor liniști, somnului lor senin. Cântați biruința jertfei lor sfinte, cântați bucuria zilelor de azi. In adânc de codru, la maluri de ape, moare astăzi jalea unui neam intreg. Cântați eroi imnul martirilor cari de zeci de veacuri au sângerat pentru libertatea de azi. Cântați lauda vitejilor cari in sigurătate și uitare, au apărat de veacuri patria dacoromană de azi... dela marea Atlantică la marea Pacifică se intinde azi semnul legăturii Domnului... curcubeul."

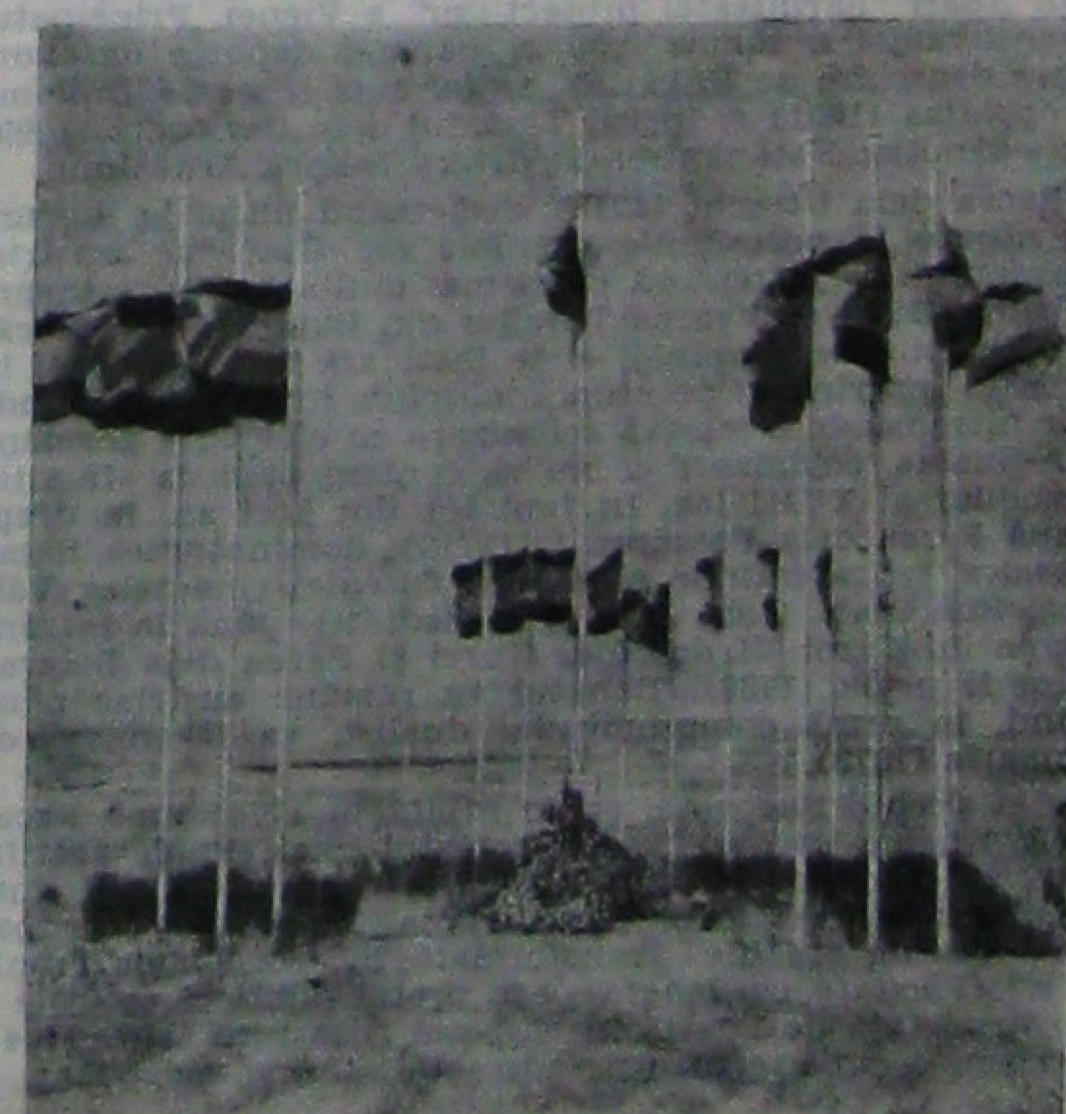
Dar bucuria nu a durat mult.

Indiferența cu care Europa, adormită pe laurii victoriei, a asistat la drama poporului rus, s'a transformat intr'o primejdioasă lipsă de prevedere și cuibul de năpârci comuniste lăsat in libertate pe trupul ei, incepea să se agite amenințător. In anul 1936 pornesc la cucerirea Europei vestice, atacând cu virulență Spania. După anihilarea Franței sub narcoza Frontului Popular, Spania era aleasă ca a doua etapă in acțiunea de sugrumare a civilizației crestine și a uciderii lui Dumnezeu a lumii.

Creștinismul se găsea in fața primului atac organizat al Antichristului. Brigăzile Internaționale, haite insetate de sânge și de lacrimi, presărau numai ruine și cadavre in calea lor. Pe tot cuprinsul Spaniei se ingrămădeau mormintele martirilor, iar Bisericile și Mănăstirile se transformau in mormane profanate si fumegânde. Efectele urei ridicată la rang de dogmă, cutremurau omenirea conștientă, care ingrozită urmarea desfășurarea luptei cu sentimentul că domnia Satanei a inceput. Desmeticit din surpriza primelor lovituri, Poporul spaniol s'a regăsit curând pe linia tradițiilor lui creștine si eroice. Desprinzându-se din vraja sloganurilor mincinoase își organizează rezistența și lupta de descătușare din puterea răului. Zi de zi, pagini de sublim eroism se inscriu in cartea lui de aur și rezistențele dela Teruel și Alcazarul din Toledo, citadele de abnegație și sacrificiu pe altarul Patriei, au atras atenția intregei lumi asupra primejdiei și a sensului de cruciadă al luptei spaniole.

Departe, intre Dunăre și Nistru, tineretul român forjat in focul primului răsboi mondial, realiza primejdia care amenința Europa dacă acești mesageri ai morții și ai bestialității asiatice ar fi ajuns să prindă in clește teritoriul din centrul, estul si sud-estul ei. După exemplul părinților lor cari la 1918 curățiseră Ungaria de hoardele comuniste ale lui Bela Kuhn, salvând spațiul dunărean de bolșevism, erau gata să ia drumul Spaniei

(Urmează in pagina 9.)

Croația și Slavonia, Dalmația (cu Ragusa), regiunile slave ale Carnioliei și Styriei, Bosnia și Herzegovina, sandjakul Novi-Bazar între Serbia și Muntenegru, ocupat în fapt, deși nominal sub administrație otomană; în sfârșit, porțiuni din regatul Lombardiei-Veneției (deținut în întregime până în 1866), ducatele Modenei, Toscanei și Parmei, cu tronuri ocupate de Habsburgi, Istria cu Fiume și Trieste, și orașele Gorizia și Gradisca depe Isonzo.

Populatia acestui foarte vast "domeniu" austro-ungar (676.259 km².) se ridica, la începutul veacului al XX-lea, la aproximativ 52 milioane locuitori, dintre cari mai mult de 60 % constituiau minoritățile. Popoarele se împărțeau în 15 seminții: austrieci, maghiari, nemți propriu-ziși, slovaci, cehi, ruteni, poloni, români, italieni, sârbi, croați, sloveni, macedoneni, bulgari și evrei—, grupați în următoarele confesiuni principale: romano-catolică, greco-catolică, ortodoxă, protestantă (lutherană și calvinistă), unitariană, musulmană și mozaică.

In preajma marelui răsboiu, un plan conceput de împăratul Wilhelm II în colaborare cu amiralul von Tirpitz, plan supus arhiducelui Francisc-Ferdinand în cursul întrevederilor dela Konopischt (Iunie 1914)—, urmă să regrupeze domeniile Casei de Austria în trei unități distincte: prima, formată de Austria propriu-zisă, părțile italiene și eventual un ducat de Lorena, a doua în care intrau Boemia, Ungaria, țările românești și slave, Serbia și toată coasta răsăriteană a Adriaticei—, și a treia cuprinzând Polonia întreagă, dela Baltica la Marea Neagră, Lituania și Ukraina. Adică, în oarecare măsură, acea *Mitteleuropa* din "testamentul" politic al lui Bismarck. E lesne de întrevăzut care ar fi fost, sub o hegemonie austro-germano-maghiară, soartea țărilor române, în eventualitatea reușitei acestui proiect.

Absorbirea teritoriilor românești

Când la începutul secolului al XVI-lea, Ferdinand de Habsburg primea ca moștenire—după cum s'a arătat—coroanele Boemiei și Ungariei, Imperiul otoman era în plină expansiune spre Vest. După înfrângerea dela Mohacs (1526) și moartea regelui său Ludovic II, Ungaria fu ocupată de Turci, iar Transilvania căzu în stare de vasalitate față de Poartă, deopotrivă Munteniei și Moldovei. In ciuda acestei situațiuni defavorabile, sau poate tocmai grație ei, Ferdinand încercă să ocupe tronul maghiar rămas vacant, valorificându-și astfel nouile sale titluri familiare. Acestea nu depășeau însă formula uniunei personale, ambele regate moștenite păstrându-și dreptul *imprescriptibil* la independență, atât față de Casa de Austria, cât și în sânul Sfântului Imperiu Germanic.

Tentativa lui Ferdinand fu temporar zădărnicită de Verboczi, animatorul mișcării "scitice" din Ungaria, care, sprijinindu-se pe tendințele anti-habsburgice ale Turcilor suzerani, refuză a mai admite monarhi străini și alese rege pe slovacul Ioan Zapolsky, denumit Zapolya. Acesta a domnit până în 1540. Ferdinand nu renunță însă la pretențiunile sale și certurile pentru domnie continuară până la "pacea" dela Oradea (1538), prin care—cu asentimentul Porții—Ungaria propriu-zisă fu atribuită Habsburgului, iar Transilvania, constituită în principat autonom, teritorialmente independent, lui Zapolya. La moartea acestuia din urmă, tronul Ardealului fu ocupat de fiul său Ioan-Sigismund, sub regența mamei sale Isabela, fiica regelui Poloniei. Sfetnicul Isabelei, guvernatorul episcop Gheorghe Martinuzzi, complotă în favoarea lui Ferdinand, reușind să îndepărteze în 1551 pe regele minor și pe mama sa, cari se refugiară în Polonia; consecutiv, trupele austriace, conduse de generalul Castaldo, ocupară Transilvania.

Nemulțumită de guvernarea militară a Habsburgilor, Dieta transilvană rechiemă în 1556 pe Ioan-Sigismund și pe Isabela; aceștia putură să-și reocupe tronul grație concursului lui Pătrașcu-cel-Bun și al lui Alexandru Lăpușneanu, domnii Munteniei și Moldovei, a căror oaste înaintă în aceste împrejurări până la Satu-Mare.

Ioan-Sigismund a domnit până în 1571, când terna dinastie Zapolya stingându-se, tronul principatului Transilvaniei trecu sub Bathorești. Apoi urmă cucerirea lui Mihai Viteazul.

Prima încercare a Habsburgilor de a ocupa Ardealul se soldă deci cu un eșec.

Situațiunea aceasta se prelungi mai bine de un veac, până în 1686, când Ungaria și Transilvania fură liberate de Turci, grație strălucitei victorii a lui Sobieski asupra lui Cara-Mustafa. Un an mai târziu, dreptul *ereditar* al Habsburgilor la coroana Ungariei era recunoscut și consacrat.

Circumstanțele, după evacuarea otomană, erau din nou prielnice—mai mult decât au fost vreodată—pentru o încercare de expansiune habsburgică—, și Leopold I, care nu va pregeta mai apoi să angajeze Austria în răsboiul de succesiune a Spaniei, trimise în Transilvania o puternică armată, condusă de generalul Caraffa, din ilustra familie napolitană. Acesta obținu, prin "Declarațiunea dela Sibiu" (9 Mai 1688), supunerea slabului principe Mihail Apafi "părinteștei protecțiuni" a Vienei. Principatul Transilvaniei a rămas însă și pe mai departe *autonom* (spre deosebire de Ungaria), astfel cum o atestă *Diploma Leopoldină* (1691) și însuși Tratatul dela Carlowitz (1699) care sancționă stăpânirea austriacă asupra Ardealului.

Pacea dela Utrecht (1713) dispersând ultimele iluziuni privitoare la posesiunile spaniole ale Casei de Austria, Habsburgii se întreptară cu și mai multă hotărâre înspre Răsărit. După alungarea Turcilor din Banat (1716) de către Eugeniu de Savoia—, ei se instalară într'adevăr și în această provincie, pe-atunci *absolut* românească, unde vor întreprinde o masivă colonizare cu elemente germane din Suabia, colonizare ce nu va conteni până la sfârșitul secolului al XVIII-lea. In fapt tot din acel an, în drept după Pacea dela Passarowitz (1718), dominațiunea habsburgică se va întinde și asupra Olteniei (județele: Vâlcea, Romanați, Gorj, Dolj și Mehedinți), până la înfrângerea lui Carol VI de către Turci și Pacea dela Belgrad care îi urma (1739). Banatul va rămâne austriac până când, în urmă compromisului dualist, va fi anexat de Ungaria (1873).

Cât despre Bucovina, ea fu *răpită* în 1775, după Pacea dela Kuciuc-Kainargi, sub pretextul unei simple rectificări de frontieră, menită a facilita comunicațiunile austriace între Galiția și Transilvania. In realitate, ocuparea "veselei grădine" transformată în "cordon de grăniceri" (*Vocitata cordonata*), era prețul politicei amicale a Austriei față de Poartă în răsboiul ruso-turc (1769-1774), precum și un avertisment adresat Caterinei-celei-Mari.

Ardealul și Habsburgii

Politica Habsburgilor în sec. XIX

Europa modernă s'a construit în decursul veacului al XIX lea, veac lung numărând sub acest raport 125 ani: dela Revoluția franceză la izbucnirea primului răsboiu mondial. Deși "filosofii" secolului al XVIII-lea pregătiseră terenul pentru un "despotism luminat", menit a permite ecloziunea treptată a principiilor liberale,-Revoluția franceză, apoi epopeea napoleoniană, determinară o puternică reacțiune a "blocului împăraților", pentru a salvgarda feudalismul post-medieval și principiul suveranității absolute de esență divină. Lichidând Europa lui Napoleon, Congresul dela Viena (1815) va îndeplini acest oficiu, stigmatizând intorelabila ofensă ce reprezintă tendințele de emancipare național-liberară și socială.

Austria, a cărei pozițiune din acest punct de vedere este excepțional de critică, simbolizează reacțiunea legitimistă. Devenită prima putere a Continentului, grație mai ales strălucitului Metternich, ea anexează Illyria, Lombardia și Veneția, obține locul de frunte în *Confederația Germanică*, formată din 38 State "laice", precum și tutela nediscutată în acel "sindicat al principilor îndreptat contra popoarelor care este Sfânta Alianță.

O adevărată apoteoză pentru Habsburgi, dar o apoteoză care anunță declinul. Pe de-o parte, Prusia prinde putere și se mărește recucerind teritoriile pierdute, sub Hohenzollernii cari, între Baltica și Vistula, înviorând spiritul prusac de măreție, devin rivalii din ce în ce mai temuți ai ostenitei Case Austria. Pe de altă parte, anul revoluționar 1848 - căruia nu îi se acordă în general considerabila importanță pe care a avut-o în Europa orientală- impune primele transformări decisive față de redeșteptarea națională a popoarelor subjugate.

Reprimarea spiritului revoluționar prin drasticul regim absolutist și parodicele "încercări contituționale", sunt urmate de primele două mari răsboaie funeste Habsburgilor (al treilea le va fi fatal); două răsboaie evocând două celebre și teribile nume: Solferino, Sadowa; răsboiul cu Italia (1859), care le ciuntește teritoriile meridionale, și răsboiul cu Prusia (1866), care îi exclude din Confederația Germanică. Metternich a dispărut, e înlocuit de Bismarck...

Erorile se acumulează: compromisul dualist cu Ungaria, o neîndemânatecă politică balcanică și orientală, o atitudine condamnabilă față de naționalități. Intr'o lume nouă, Habsburgii vor să continue a aplica acel bufon sistem de guvernare pe care împăratul Francisc I (1745-1765), tatăl nefericitei Marie-Antoinette, îl expusese cu fatuitate unui diplomat: "Popoarele mele sunt străine unele de altele; cu atât mai bine, nu vor contracta aceleași boli în acelaș timp... Fiecare își păzește vecinul, nu se înțeleg între ele, se detestă. Din antipatiile lor naște ordinea și din ura lor reciprocă pacea generală". Ironia e vădit inconștientă întro butadă care transformă viciul în virtute; cu astfel de premise, nu este de mirare că Austria devine, fără să-și dea seama, "baba greu bolnavă a Europei".

Pentru Casa de Austria, uniunea cu Ungaria a fost o greșală, - în primul rând deoarece Maghiarii impetuoși erau anti-dinastici (au dovedit-o în 1526 ca și în 1848 când, în cursul revoluției, au pronunțat din nou decăderea Habsburgilor dela Coroana Sfântului Ștefan), - apoi pentrucă Budapesta a obținut astfel, pe toate planurile, un loc absolut preponderent în monarhie. Francisc-Iosif e *brillant second*, nu numai falță de Hohenzollernii cari după ce i-au suportat tutela îi deveniseră tutori (vremurile Dietei din Frankfurt sunt apuse...), ci în propriul său imperiu față de Unguri. Preeminența maghiară în Stat a determinat, pe planul politicei interne, absurda opresiune în teritoriile Transleithaniei locuite de Români și Slavi, - iar pe planul politicei externe —bine înțeles sub aparența înșelătoare a unei fidelități dinastice— manevrele diplomatice conjugate pentru o înțelegere pruso-ungară, în măsură a îngenunchia Austria și a zdruncina pozițiunea Habsburgilor. Dacă nu ar fi fost pericolul rusesc, este foarte probabil că proiectul bismarkian al unei uriașe *Mitteleuropa* sub hegemonie prusiană, pe ruta: Berlin-Budapesta-Constantinopol (-Bagdad), ar fi fost realizat în cele din urmă, grație suportului ungar. Dela Berlin, pionii păreau a fi în acest scop: România și Bulgaria aveau monarhi, în Grecia Constantin primise o educație prusiană și era căsătorit cu însăși sora împăratului Germaniei, în sfârșit în Turcia, von der Goltz Pașa organizase armata turcă după cele mai ortodoxe canoane ale militarismului prusac. In mod firesc ostil unui asemenea plan și detestând pe Unguri, Francisc-Ferdinand—teza a fost emisă—ar fi căzut astfel victimă intrigilor pruso-maghiare. Apoi, după expedițiunea Potiorek, urzită la sfârșitul anului 1914, statul-major austriac discreditat, a cedat conducerea răsboiului Prusienilor și Ungurilor ,ofițerii imperiali, *schwarz-gelb*-ii, devenind mai mult sau mai puțin figuranți.

Răsboiul cel mare a fost o altă greșală; Austria l'a vrut cu toată puterea, sperând că printr'o victorie militară decizivă—*ultima ratio regum*—sa consolideze pozițiunea Habsburgilor, să-i descătușeze de presiunea Hohenzollernilor și a oligarhilor maghiari, și să dea răspunsul c u v e n i t conflictelor între naționalități, devenite supărătoare. Câtă lipsă de clarviziune! Se poate spune cu adevărat că, alături de izbânda Aliaților, desmembrarea monarhiei b i c e f a l e s'a datorat unei auto-distrugeri. "Francisc-Iosif—scrie cu justețe contele de Saint-Aulaire în admirabila biografie pe care a consacrat-o monarhului austriac—torturat de nostalgia ereditară a imperiului universal... n'a înțeles că cel mai bun mijloc spre a-și conserva autoritatea era de a o limita... și că salvarea monarhiei era, nu în expansiunea în afară, ci într'o mai bună organizare interioară". Ungurii, la rândul lor, au vrut răsboiul cu determinațiune, atât pentru facilitarea constituirei *Mitteleuropei*, cât și pentru a preveni alegerile din 1915, a căror perspectivă îi umplea de panică.

Structura imperiului austro-ungar se opunea cu desăvârșire unei politici intrinsec divergente, grevată de atât de importante erori. Conflictele interne—esențiale—erau considerabile în număr și permanente: conflicte istorice, de drepturi, de tradiții și obiceiuri, conflicte de rasă, de limbă și de religie, conflicte de intererse, de aspirații și idealuri. Cetățenii austro-ungari formau un amalgam lipsit de unitate sufletească și de unitate de cultură, in care singurul element de coheziune ar fi vroit să fie dinastia, dar o dinastie neînțelegătoare, rigidă, inadaptabilă, care, tocmai pentru aceste motive, nu mai era nici măcar respectată. Remediul? Desfășurarea forței și intimidarea. Terapeutică periculoasă, căci, în loc de a netezi de bine de rău asperitățile, a adormi neliniștile, ea acuza cu virulență forțele de dislocare, în sânul unei construcțiuni artificiale în care potentații sunt larg depășiți în număr de "recalcitranți".

Rătăcită în confuziune, orbită de superstiții, Casa de Austria devine față de ea-însăși mai eterodoxă ca oricând, pentru a se pierde.

"Cauza" românească

Pe fundamentale, schițate până aci în trăsături mari, ale convulsiunilor unei Austrii pe cât de neputincioasă pe atât de tiranică, în dedalul politic al unei Europe frământate, poporul român din Transilvania a purtat cu hotărâre, cu înțelepciune și cu demnitate, timp de trei veacuri, o bătălie grea pentru liberare și unire. Impotriva forței uriașe a unui imperiu care îl nesocotea, un crez național a luat ființă din generație în generație și s'a cimentat pentru a deveni *cauza românească*.

Problema—în cele din urmă de ordin internațional—se punea, în toată absurditatea sa, după cum urmează: un milion de Maghiari, patronați de Habsburgi, dețineau suprematia prin forță asupra a aproape patru milioane de Români, pe un teritoiu aparținând acestora din urmă. Dominațiunea însemna opresiune și desnaționalizare.

Ar fi naiv să se creadă că, spre deosebire de regimul intern asupritor, politica de protecțiune a aspirațiilor legitime românești venită din Apus, era în întregime generoasă și dezinteresată. Dar, nu mai puțin este adevărat că aceasta necesita, pentru a se realiza spre un beneficiu comun, sprijinul pozitiv categoric al poporului însuși. In acest sens, națiunea română întreagă a știut, în toate provinciile Daciei strămoșești, să-și dea asistența cea mai prețioasă, păstrându-și "personalitatea" națională, apărând și revendicând drepturile la existență.

Contribuind—nu fără jertfe grele—la răsturnarea Habsburgilor, premergătorii împlinirei idealului național au respectat un legământ sacru al românimei de pretutindeni și de totdeauna.

In jurul calomnierei Tratatelor de Pace

Austro-Ungaria fiind dislocată după primul răsboiu mondial, Tratatele de pace (cel din Saint-Germain-en-Laye, 10 septembrie 1919, cu Austria, și cel din Trianon, 4 iunie 1920, cu Ungaria) au consacrat noua orânduire teritorială și politică a Europei centrale și orientale. Nici un alt aranjament internațional nu a fost poate mai sever și mai nedrept judecat. Criticile formulate—care corespund bine înțeles și nu din întâmplare intereselor Casei de Austria—poartă în chip de corolar argumentul-măciucă atribuind toată dramatica evoluțiune ulterioară a evenimentelor în spațiul dunărean, deci în Europa și în lumea întreagă, desmembrării monarhiei austro-ungare și înlăturării Habsburgilor dela gestiunea și controlul Dunării.

Intreagă această construcțiune speculativă, care trădează un fel de *complex de Chantecler*, este falsă. După cum în 1815 reorganizarea Continentului s'a înfăptuit pe fundamentul ideii *legitimității*, un secol mai târziu, în 1919, ea a avut drept bază *principiul naționalităților*. Aceste idei au fost, fiecare la timpul ei, acceptate îndeobște ca perfect valabile, atât în conștiința popoarelor, în opinia publică internațională, cât și printre principiile dreptului public. Oportunitatea, necesitatea aplicării lor nu pot fi deci recuzate.

Principiul auto-determinării a permis pentru întâia oară să se acorde, pe planul internațional ,o atențiune deosebită elementului uman, pentru ca, sfârșind cu o formă de opresiune deosebit de brutală și reparând injustiții seculare, să se adjudece un Stat național *tuturor* popoarelor europene (poate cu excepțiunea celui ukrainian). Nouile State naționale au acuzat, în cursul a 10-15 ani de existență pașnică, un progres cu adevărat uriaș, atât în câmpul economic, cât mai ales social, politic și cultural. Pentru a da un singur exemplu, analfabetismul voit întreținut de Habsburgi, s'a redus cu mai bine de 50 %.

In ce privește securitatea regională, este neîndoios că, în principiu, o mare putere centralizată, un organism coherent, un imperiu, este mai în măsură a opune o rezistență eficace influențelor, ingerințelor sau atacurilor altor mari Puteri—, decât o multiplicitate de mici State. Dar, mai este oare nevoie să se sublinieze că Austro-Ungaria era dezorganizată, virtual dislocată de tendințele centrifuge ale numeroaselor sale naționalități? De altfel —după cum s'a mai arătat—monarhia austro-ungară era în orice caz condamnată a suporta hegemonia germană, înfeodare care desigur nu ar fi echivalat unei salvagardări a independenței. Mai apoi, nu un Habsburg domnind dela Feldkirch la Predeal, dela Karlsbad și Lemberg la Dubrovnik, ar fi fost în măsură—admițând menținerea în aceste limite a unui minimum de coheziune internă—a ține piept în mod util lui Hitler sau lui Stalin.

Necesitatea unei grupări *sănătoase* a Statelor danubiene, a unei colaborări libere și fructuoase între ele, s'a evidențiat în chip firesc de îndată ce arlechinada austro-ungară a fost fărămițată. Din nefericire însă, planurile lui Take Ionescu (1919) și a lui Pilsudski (1920), proiectele mai largi ale lui Briand (1930) și Tardieu (1932), precum și Mica Ințelegere și Pactul balcanic—, s'au lovit de refuzul obstinat de cooperare al Ungariei și Bulgariei "neresemnate". La această condamnabilă obstrucțiune sistematică—pentru a explica slăbiciunea Europei orientale față de presiunile din Vest și Est—se va adăuga și lipsa de clarviziune a Puterilor occidentale, în special a Marei-Britanii, care a contracarat judiciosul Protocol dela Geneva (1924), pentru a-i substitui un foarte defectuos Locarno (1925).

Oficiul de "tampon" pe care e presupus a-l îndeplini orice grupare organică a țărilor dunărene, se referă înainte de toate la rezistența opusă Statelor mari imediat limitrofe. A ceda unuia din ele, de-opotrivă din punct de vedere militar, diplomatic sau economic—astfel cum era dispusă a face Austro-Ungaria—, nu înseamnează a se achita de o misiune esențială. Or, aceasta nu poate fi observată în nici un caz—argumentul este manifest, sprijinit pe întreaga istorie diplomatică a Europei—în afara concursului efectiv a cel puțin uneia din marile Puteri occidentale.

In perspectiva actuală, statutul teritorial al spațiului danubian stabilit în 1919, a constituit perioada de tranziție înspre o formulă supraetatică a viitorului. Nu ar fi fost cu putință—fără grave perturbațiuni—a se trece di-

(*Urmează în pagina 3.*)

Ardealul si Habsburgii

rect dela regimul absolutist și feudal, la un federalism democratic eficace, care reclamă o asociere bazată pe o fuziune de *suveranități* și pe voințe naționale liber exprimate.

Tentativele de restaurare

In conformitate cu dispozițiunile Tratatelor de pace, Austria și Ungaria se constituiră așadar ele-înșile în State naționale omogene, unitare și separate. Separațiunea Austriei de Ungaria a fost încuvințată și independența acesteia din urmă acordată, la 19 octombrie 1918, de însuși împăratul Carol, care abdică apoi la 11 ianuarie 1919. In timp ce Austria se constituia în republică federativă socialistă, în Ungaria regatul a fost restabilit în principiu în toamna anului 1919, sub ocupațiunea română. In aceste împrejurări, manevra insidioasă a arhiducelui Iosif de a se instala în chip provizoriu ca "șef al Statului ungar", a fost dejucată de Consiliul suprem aliat din Paris.

Teritoriul național al Austriei, delimitat după expansiunea etnică a poporului austriac, se întinde pe 83.833 km^2, având o populațiune de aproximativ șapte milioane de locuitori. In cest cadru *real*, regiunile care formează domeniul *național* austriac sunt următoarele: Austria inferioară și superioară, Carinthia, Salzburg, Styria (cu Burgenland și Tyrolul (cu Vorarlberg). In ce privește Ungaria, ea a pierdut celelalte țări zise "ale Coroanei Sfântului Ștefan", anume Croația, Slavonia și parte din Serbia; Boemia constituise un regat deosebit, iar Transilvania și Banatul nu au făcut niciodată parte din domeniul "istoric" maghiar. Redusă și ea la limitele sale etnice, Ungaria, cu o populațiune de aproximativ nouă miloane, are o întindere de 93.073 km^2. Ambele State, după cum au dovedit-o peremptoriu în cursul ultimilor 30 ani, sunt perfect "viabile", economia lor—în special a Austriei—fiind mult mai prosperă comparativ cu situațiunea dinainte de 1918.

"Domeniile" Casei de Austria, așa-numitele "State ereditare" ale Habsburgilor, ca și ale "Coroanei" Ungariei, nu mai există, nu numai în fapt dar nici în drept. Pe fundamentele juridice cele mai substanțiale, această stare de lucruri este difinitiv și irevocabil consumată—pretinsele "titluri istorice" fiind lipsite de orice temeiu.

Cu toate acestea, Habsburgii au încercat în două rânduri, în primăvara și toamna anului 1921, să restaureze efectiv monarhia în Ungaria, să "salveze" dinastia printr'o o formulă "constituțională" modernă. Cele două tentative desperate se soldară cu eșec. Amănuntele—astfel cum le descrie amiralul Horthy în *Memoriile* sale—frizează halucinația, ilustrând lipsa apreciabilă de realism în gândirea ultimului Habsburg domnitor. (Tot pe atât de candid fusese însă și propriul *placet* al lui Horthy, rămas bine înțeles fără urmare, solicitând intervențiunea Aliaților pentru o indemnizare (*sic*) a "monarhiei ungare" din partea Statelor zise succesoare.)

Chestiunea pozițiunei Casei de Austria ne fiind menționată în Tratatele de pace, Conferința Ambasadorilor făcuse o declarațiune la 2 februarie, reînoită la 16 februarie 1920, conform căreia Puterile aliate se solidarizau pentru a nu tolera și a nu recunoaște o restaurare a Habsburgilor. Italia se asociase la această declarațiune prin Tratadul dela Rapallo (12 noembrie 1920) iar Beneș mergea și mai departe, anunțând la 7 ianuarie 1921, că o restaurare monarhică în Austria sau în Ungaria ar reprezenta pentru Cehoslovacia un *casus belli*.

La 27 martie 1921, acompaniat de cumnatul său principele Sixt de Bourbon, fostul rege-împărat Carol părăsi Eckartsau, locul său de exil în Elveția, pentru a face mai întâi o vizită contelui Thomas Erdödy la Viena, apoi contelui Paul Teleki, și a descinde în sfârșit la Szombathely în Ungaria, la episcopul conte Mikes, care se grăbi a-i face "act de supunere, împreună cu tot clerul". Reprezentația fu însă întreruptă după acest scurt prim act—, un demers conjugat al Franței și Angliei, precum și un protest sever al Statelor Micei Ințelegeri, obligând pe pretendentul la tron să părăsească teritoriul ungar la 5 aprile următor.

A doua tentativă, patronată de contele Sigray, Boroviczény și colonelul Lehar, fu mai rocambolescă. Intovărășit de data aceasta de soția sa, Carol de Habsburg aterizà pe domeniul contelui Cziràky la Dénesfa, de unde —împotriva nouilor proteste vehemente formulate la Paris, Praga, București și Belgrad—se întreptă înspre capitala Ungariei. Trenul fu oprit înainte de a-și atinge destinația, jandarmii unguri deschiseră focul, Horthy își trimise mandatarii pentru a propusn "negocieri" sau a sugera o nouă abdicare în favoarea arhiducelui Otto. Propunerile fură respinse, foștii suverani refugiindu-se la castelul Tàta al contelui Esterhàzy, apoi în mănăstirea Benedictinilor dela Tihany, pe lacul Balaton. După un avertisment cominatoriu al marilor Puteri, ei fură nevoiți a se îndepărta, pentru a fi depuși de vasul britanic *Glow-Worm* la Funchal în Madera. Aici, Carol de Habsburg urmă să moară câteva luni mai târziu, la 1 aprilie 1922.

Intre miturile apuse și imperativele viitorului

Sunt patruzeci de ani de când "mistica habsburgică" a fost desvăluită, descompusă. Patruzeci de ani în cursul cărora s'a perindat o generație, în acest sens purificatoare. *Miturile* multiple în care Casa de Austria și imperiul austro-ungar și-au scăldat în trecut cu delestațiune euforia, sunt apuse. Legitimitatea, adică dreptul ereditar de a guverna popoarele, predestinațiunile mistice și misiunile istorice, consistând în transcendentale idei de universalitate a Statelor feudale, sunt astăzi principii și abstracțiuni perimate. De-asemeni — chestiunea merită o mențiune specială—mitul unei filosofii politice catolice, a cărei campioni erau Habsburgii, în timp ce se înfăptuia decatolicizarea unei Ungarii pe de-o parte judaizate pe de alta pradă magnaților calviniști. (La sfârșitul veacului trecut, comerțul, industria, institutele bancare și presa erau, în Ungaria, până la 90 % în mânile Evreilor, justificând denumirea sarcastică a mândrei sale capitale: *Iuda-Pest*.)

Dacă națiunile populând spațiul dunărean aspiră, probabil toate, a se pune în viitor, de bună-voie, la adăpostul unei federațiuni formată din diversele lor comunități naționale—*delegând* și nicidecum *alienând* suveranitățile lor—este cert că niciuna din ele (poate cu excepțiunea celei maghiare) nu ar fi dispusă să accepte un organism supra-etatic construit după modelul Austro-Ungariei, chiar dacă insuficiențele și excesele acesteia ar fi corectate.

Desigur, pericolul—sub orice formă—a unei restaurări a Habsburgilor este într'adevăr minim; Dunărea nu se reîntoarce în Pădurea Neagră, și e tot atât de improbabil să mai revină dela Sulina măcar până la Budapesta sau Viena. Dar, pentru orice construcțiune regională viitoare, să se știe că până și amintirea ce se leagă, în această regiune frământată a Continentului, de Casa de Austria și de monarhia austro-ungară, rămâne în cel mai înalt grad supărătoare. O federațiune danubiană coherentă și viabilă, în măsură a neutraliza oarecum forțele marilor Puteri vecine, nu numai că se dispensează de un astfel de arbitraj dinastic, chiar amendat, evocator al celor mai funeste concepțiuni și metode—, dar ea nu s'ar putea realiza decât cu condițiunea expresă a distanțării categorice, explicite și formale a Habsburgilor.

Pentru Români, chestiunea mai are o latură afectivă, care nu trebue trecută cu vederea. Uciderea lui Mihai Viteazul, supliciul lui Horia și a tovarășilor săi, luptele de mai multe ori seculare pentru liberarea unei Transilvanii martirizate—, sunt jertfe ce nu se pot uita și pe care poporul român le va onora întotdeauna, opunându-se în orice împrejurări și cu ultima energie acelora cari le-au provocat.

Respectul ce se cuvine unui nume ilustru rămâne nealterat; dar lacrimile românești nu își au locul la catafalcul politic al Casei de Austria.

POEZII

de I. G. Dimitriu

MIRCEA CEL BATRAN

A năvălit potop de-armii păgâne,
Să plece fruntea neamului viteaz,
Cu cel din urmă staroste și cneaz,
Să treacă'n suliți oștile române
Și să'ntineze-al Domnului obraz.

Cu Mircea cel Bătrân însă, nu-i șagă,
Căci știe să-i tocmească'n buzdugan,
Să risipească vajnic pe dușman,
Să-și apere cu cinste Țara-i dragă...

Și-a fost însângerare la Rovine
Și moarte și grozavă făr'de lege...
Pașalele cu tuiuri, în suspine

Păcatele-au cătat ca să-și deslege
Și juruitu-s'au că-i mult mai bine

Să nu înfrunte muntenești toiege...

STEFAN VODA CEL SFANT

Mărite Domn, e gata mănăstirea
A ne'nchinare'n slujbi dumnezeești!
De acmù, Măria Ta, ce poroncești,
Căci pentru noi sfârșitu-s'a menirea
In trudnicele trebi bisericești"...

E aromită curtea cu tămâie,
Cucernicii călugări țin isonul
Vlădicele îngână acsionul
Iar Voievodun'cet barba-și mângâie:

"Voi, meșteri mari, mi-ați împlinit dorința
Și Domnul răsplăti-va-al vostru chin
In ăst locaș îmi voiu topi ființa,

Căci scris doar este într'al meu destin,
Să apăr cu dârzenie credința

Și neamul meu cel falnic Mușatin...

* Din ciclul "Letopiset de veacuri".

VLAICU VODA

Doar biata Țară mă pricepe'n sbucium,
Cu îndoieli boierii mă omoară,
Când jale mare'n sufletu-mi pogoară,
Mânia către cer aș vrea s'o bucium,
Ca trăznetul ce muntele doboară.

Mi-e mumă Doamnă Clara, da-i păgână
Și stăruie credința să-mi sfărâme
Biserica și crucea să-mi dărâme
Să-mi piară astfel datina română.

Nădejdea-mi crește cu Românul Gruie
Ca el e toată Țara în picioare,
Și sufletu-i spre cer înalt mă suie,

Când curtea toată-ar vrea să mă omoare...
Dar știm din moși-strămoși, că unde nu e

Credință'n Dumnezeu, nu e nici soare.

ALECSANDRU CEL BUN

Chemă Voivodu sfetnici la cercarea
Cea grea ce îl apasă zi și noapte.
Boierii vorovesc numai în șoapte
Că'n inima norodului-i scăparea,
Doar el e nesmintit de răle fapte.

Mitropolitul stă cu Voivodina,
Ringala cea frumoasă ca o floare,
Și care, acmù, e prinsă de turbare,
Căci știe bine că e poarta vina.

A tot ce se tâmplară acmù în Țară,
Când legea e călcată în picioare...
Azi stăruie'n mânie Domnul iară:

"Ci află, tu, Ringala, că mă doare,
Când ți-agrăesc în cea din urmă oară,

Cu tine nu mai viețuiesc sub soare!"...

UN EROU ROMAN PE *MELEAGURILE ITALIEI*

Anul acesta se împlinesc 400 de ani dela nașterea Ven. Ieremia Valahul.

In ultimul timp viața acestui Român a pasionat pe mulți exilați români; unii mai serioși alții mai puțin, și-au dedicat o parte din activitatea lor vieții lui Ieremia Valahul. Au apărut articole, broșuri și vor apare și de acum înainte.

Ecoul acestor preocupări îl vor găsi cititorii și în paginile revistei noastre, în fragmentul din cartea pe care Dl Manoilescu o are gata pentru tipar.

Franciscanii români din pribegie au publicat cu ocazia aniversării nașterii Ven. Ieremia Valahul o cărțulie întitulată "Un erou român pe meleagurile italiei". Această carte se deosebește de cele care s'au scris sau se vor mai scrie deacum înainte, prin faptul că este scrisă de un călugar contemporan valahului Ieremia, Francisc Severini. A fost transcrisă și prefațată de Francisc Orestano în 1944 și însfârșit, anul acesta a văzut lumina tiparului, grație muncii scriitorului Dan Petrașincu și C. S. Bonaventura Morariu.

Nu ne putem opri nici de data aceasta de a scoate în evidență pregătirea, seriozitatea și puterea de muncă —C. S. Bonaventura Morariu e foarte bătrân, abia mai vede-a C. L. preoților catolici și uniți români din exil.

Am dori ca această carte să fie citită de cât mai mulți Români, pentrucă faptele minunate ale lui Ieremia Valahul, sunt un motiv de mândrie pentru toți Românii, indiferent de cultul pe care îl profesează.

Desen de E. Drăguțescu.

INTR'O NOAPTE DE TOAMNA

de Nicolae **NOVAC**

VIAŢA lui Dumitru Cosmin a fost o viaţă lipsită de bucurii. Venirea lui în lume, a fost mai mult un accident care n'a avut nimic comun cu bucuria pe care o stârneşte cea dintâi naştere într'un cămin proaspăt înjghebat, deoarece, cu luni înainte, tatăl său părăsise căminul conjugal, înhăitânduse cu o altă femeie din sat. Numai dragostea mamei îl ţinuse în viaţă şi-l adusese în lume, împotriva voinţei tuturor alor ei care o îndemnaseră să-l u c i d ă, înainte de a fi văzut lumina zilei, că e mai bine aşa decât să trăiască fără tată.

Anii care au trecut până la înapoierea tatălui său, au fost pentru el ani goi şi trişti. Ori de câte ori trecea dincolo de poarta curţii, se întorcea acasă bătut până la sânge de copiii vecinilor care nu-l primeau în jocurile lor, pentru că n'avea tată. Şi totuşi, el îi căuta. Le ducea pâine cu unt. Bomboane. Jucării. Incerca să le cumpere, cu nimicurile copilăriei, prietenia. Dar când pâinea cu unt sau bomboanele se terminau, sau când jucăriile se stricau, tăbărau toţi pe el şi-l amestecau cu pământul. Se întorcea atunci acasă cu lacrimi pe obraji ca să găsească în poala mamei, prietenia şi dragostea pe care ceilalţi i-o refuzau. Clipele acelea, când mama îi spăla sângele şi-i oblojea rănile, fuseseră pentru el dealungul copilăriei, singurele momente de împăcare şi bucurie. Când-rar de tot—se întorcea acasă, depe uliţă, nebătut, Dumitru Cosmin era şi mai trist. Ştia că în seara aceia era văduvit de alintările drăgăstoase ale mamei. Aştepta atunci, treaz, până mama stingea lampa de petrol şi se strecura în pat. Se apropia prin întuneric de ea ca să-i simtă căldura trupului ei tânăr, şi lipit de ea, adormea apoi împăcat.

Aşa s'au scurs cei dintâi ani ai copilăriei lui. Intre bătăile depe uliţă şi alintările mamei. Intre lacrimile lui şi sărutările ei.

Când, după ani, tatăl său s'a întors acasă, sufletul lui nu s'a mai putut deschide ca să-l primească. Tatăl său îl văduvise de cei mai frumoşi ani ai copilăriei. Din cauza lui, avusese atâtea de suferit: ruşine, bătăi, umiliri. Nu l-a urât, după cum nici nu la iubit. Au rămas doi străini.

Când a venit pe lume Ioana, şi pe urmă Traian, Dumitru a început să simtă ce'nseamnă binecuvântarea unui cămin şi bucuria de a aparţine unei familii. De a avea pe cineva. Dar bucuria lui, a fost de scurtă durată. Ioana şi Traian n'ajunseseră încă să crească, şi el a trebuit să plece dintre ei, aşa cum hotărâse tatăl său, la învăţătură, departe de ei, departe de satul în care văzuse lumina zilei.

—Să înveţi bine, Dumitre, şi să fii cuminte, auzi?!... Şi nu uita să ne scrii...

Aşa s'a despărţit de tatăl său: cu porunca ce i-o da să'nveţe bine şi să fie cuminte.

In căruţa care-l ducea spre alte orizonturi şi spre o altă viaţă, Dumitru Cosmin respira adânc aerul rece al acelei dimineţi de început de toamnă. Mirosul de cal, de frunze uscate, de fân şi fructe, îi era atât de familiar şi atât de drag.

Alături de el, unchiul Vasile, fratele mamei, îşi torcea şi el caerul viselor lui.

După ce au ieşit din sat, unchiul Vasile s'a întors spre el şi i-a spus:

—Nepoate, mai uită-te odată 'napoi ca să-ţi mai vezi odată satu'n care te-ai născut şi când ăi fi ajuns domn mare, să-ţi aminteşti şi de el.

Dumitru s'a ridicat şi s'a întors cu faţa spre satul peste care plutea serafic pânza de aur a întâielor raze de soare. Şi ochii lui s'au umplut de lacrimi. Abia acum îşi da seamă că pleca. Abia acum trăia drama desrădăcinării.

—Unchiule, de ce m'alungă tata de-acasă?

—Fiindcă—ţi vrea binele, nepoate... Fiindcă vrea să te vadă om la locul tău... Domn mare şi'nvăţat... Om cu carte şi cu vază în lume... Nepoate, ţara asta-i a noastră, a opincarilor, din neam în neam... Noi am făcut-o şi noi o ţinem... Cu munca şi sudoarea noastră... Şi cu sângele nostru. De ce s'o lăsăm pe mâini streine?... De ce să n'o punem în mâinile voastre, ale copiilor noştri, care v'aţi născut în ea? Care sunteţi una cu pământul ei?... Nepoate, ia aminte la vorbele mele: nu ne face satul de râs şi de ocară. Invaţă bine şi fi cuminte, cum ţi-a spus tatăl tău... Şi nu uita niciodată unde te-ai născut... De unde ai plecat în lume... Şi cine a asudat şi şi-a rupt poate bucăţica dela gură ca să te vadă om... Satul nostru e mândru cu voi toţi cei plecaţi la învăţătură... Şi poate, odată, de-om mai trăi, o să vă vedem şi pe careva dintre voi, în Casa Ţării... Şi inimile noastre or să radă şi să plângă atunci de bucurie... ... ...

—Unchiule...

—Stai nepoate că n'am terminat... Mai am o vorbă să-ţi spun: nu purta ură tatălui tău că te trimite la şcoală. El ştie ce vrea. Ca şi mine. Ca şi noi toţi ăştia care ne rupem de voi ca să vă dăm ţării şi neamului acestuia. Tu crezi că pentru un tată e lucru uşar să-şi înstrăineze copilul, aşa cum facem noi. Durerea cea mare, este a noastră, nepoate. Voi plecaţi, vă duceţi... Dar noi rămânem aci unde ne-am pomenit. Legaţi de glia în care vom coborâ într'o bună zi ca să ne găsim odihna. Şi'n loc să vă ţinem lângă noi să ne daţi o mână de ajutor, la coasă, la arat, la sămănat, la seceriş sau cules şi să ne luaţi apoi locul când noi vom fi plecat, pe drumul cel fără de întoarcere, uite, vă trimitem să staţi la mese cu domnii. Să purtaţi condeiul în locul coasei şi-al plugului şi papuci de lac în locul opincilor... Crezi tu că noi o facem asta pentru că nu vă iubim, nepoate?

—Nu, unchiule!... Văd acum şi-mi pare rău că m'am despărţit, aşa cum văzuşi, de tata...

—Crezi că varu-tău, Pătru, nu mi-a purtat necaz tot din pricina asta? Ani de zile, nepoate... Acum, s'a mai domolit... Peste doi ani, o să-l vezi dascăl în sat la noi... Spune-mi tu, nu-i asta bucurie pentru un părinte să-şi vadă feciorul dascăl în sat la el?... Sau popă... Sau notarăş?... De ce să ne trimită statul oameni învăţaţi din alte părţi, când copiii noştri pot fi ei domni în satul lor?...

—Ai dreptate, unchiule.

—Sigur că am... Şi încă ce dreptate, nepoate...

Conversaţia s'a întrerupt aici. Caii trăgeau voiniceşte căruţa pe drumul care urca în serpentine spre Crucea de Paltin. Pădurea îi înconjura cu freamătul şi farmecul ei. Satul nu se mai vedea. Rămăsese, departe, în urmă.

—De ce nu te culci, nepoate?—spuse într'un târziu unchiul Vasile, ştiu că te-ai sculat în crucea nopţii.

Vreau să văd pe unde trecem, unchiule.

—Ca să şti pe unde să vii înapoi?... Să nu faci una ca asta, nepoate... Să nu-l faci de ocară pe tatăl tău...

—Nu unchiule!... Nu-ţi fie teamă că n'am să fug dela şcoală.

—Atunci, trânteşte-te pe leasa de fân din spatele căruţii şi închide ochii.

—Vreau să văd satele prin care trecem până ajungem la oraş.

—Ei, nepoate, mai este cale lungă până la primul sat. Aici suntem încă în împărăţia codrului şi-a haiducilor... Şti, pe vremuri, se zice că prin codrul acesta trăiau haiduci... Fiecare deal, poartă câte-un nume de-al lor... Acesta, pe unde urcăm noi acum, se cheamă dealul lui Vântu, până la Crucea de Paltin. De acolo, coborîm şi urcăm apoi iară pe dealu' lui Cotoşman... Dela Cruce se mai văd ăl lui Vraniţă ş'al lui Cuzma... Cotoşmanu-i gol acum... Doar ici şi colo câte-un fag înalt sau brad. Dar pe vremuri, cică era pădure de-abia să răzbeşti prin ea... Au tăiat-o străinii cu nemiluita ş'au lăsat dealul pleşuv... Hai, du-te şi te culcă... Pe aici e încă umbră şi bine... Tot n'ai ce să vezi de cât copaci... Când ajungem la cruce, te scol eu...

Dumitru Cosmin se ridică şi trecu în spatele căruţei. Intinse o pătură peste fânul proaspăt şi cu miros aromat şi se lungi pe ea.

Curând, somnul coborî peste el, închizându-i pleoapele în cântec de roate şi murmur de frunze.

* * *

A doua zi după ce sosise la oraş, Dumitru Cosmin s'a aşternut pe scris. Era primul răvaş pe care-l aşternea pe hârtie. Era prima scrisoare pe care-o trimitea "de departe", părinţilor lui. Işi făcuse pe o bucată de hârtie "planul" scrisorii, aşa cum învăţase la şcoala din sat la lecţiile de compoziţie. Vroia ca această prima scrisoare a lui să fie o dovadă pentru părinţi că era "băiat cuminte" şi că rămăsese cu ceva din anii petrecuţi pe băncile şcolii primare din sat. Ştia bine că ea va ajunge şi sub ochii învăţătorului său, şi de aceea, îşi dădea silinţa să scrie cât mai caligrafic.

După ce-a terminat, a împăturit frumos coala de hârtie, a scris adresa pe plic, l-a lipit şi a plecat s'o puie la poştă.

Când a ieşit în stradă, toamna la întâmpinat cu zâmbet de soare şi miros de frunze uscate. Nu era aceiaşi toamnă din satul lui, dar era toamnă, şi Dumitru Cosmin o simţea şi-i respira aerul cu nesaţ. Toamnele au fost prietenele lui de totdeauna. Le-a iubit cu pasiunea cu care numai o femeie se poate iubi. Pentru frumuseţea lor. Pentru jocul lor de culori. Pentru dimineţile lor fascinante. Pentru mirosul lor atât de specific. Pentru belşugul pe care-l aduceau în casele tuturor.

După ce a trimis scrisoarea, s'a simţit oarecum uşurat de gândul care-l chinuise două zile la rând. Simţea că rândurile lui vor trage punte între sufletul lui şi inima tatălui său. Punte pe care să se întâlnească, în cele din urmă, tată şi fiu...

A hoinărit ore întregi pe străzile oraşului, trecând dela o vitrină la alta. In faţa vitrinei librăriei, a pierdut cel mai mult timp. Cărţile acelea cu coperte colorate, îl ţintuiseră locului. Citea şi recitea nume de autori şi titluri. Şi mângâia cu privirile calde, fiecare volum.

S'a întors târziu la locuinţa lui. Simţea că oboseala îl pătrunde. Unchiul Neculai, cel mai mic frate al mamei lui, l-a întâmpinat în uşa brutăriei.

—Ei, Dumitre, cum îţi place la oraş?

—Imi place, unchiule.

—Mai mult ca la sat?

—Şi la sat îmi place, unchiule... N'avem acolo case aşa mari şi frumoase, cu ferestre largi pline de bunătăţuri, dar avem grădini cu flori şi fructe şi livezi... şi holde...

—O să le uiţi repede, Dumitre.

—Nu, unchiule... niciodată... Le port în mine... Şi le-am adus cu mine la oraş... Le voi simţi toată viaţa în inima mea, aşa cum le-am cunoscut...

—Aşa am crezut şi eu, Dumitre, când am poposit aici întâia oară să'nvăţ brutăria... Şi uite, de atunci au trecut atât amar de ani... M'a prins oraşul în mrejele lui, cum prinde cu vremea pe oricine vine aici şi-i bate la poartă. Tu nu şti ce'nseamnă asta, acum, dar îţi vei da seama cu timpul, când se vor fi scurs anii, când fiecare întoarcere în sat, te va face să te simţi străin acolo... Să nu-ţi mai găseşti locul printre ai tăi... Şi aşa, începi să te înstreinezi... Să te desrădăcinezi din ce în ce mai mult. Şi să uiţi... Să uiţi nume de prieteni dragi... Feţe... Locuri... Satul începe să moară în tine. Face loc oraşului... Ce vrei, acesta e jocul vieţii. Ai intrat în el, trebuie să-l joci. Până la sfârşit. Nu poţi să fi domn şi ţăran în acelaşi timp, nepoate... Fiecare la locul lui... Fiecare cu bucuriile şi cu durerile lui...

Dumitru Cosmin, tăcea. Vorbele unchiului său, pe care nu-l văzuse decât de două ori în viaţa lui, când poposise în sat, îl înfioraseră. N'ar fi vrut să-i dea dreptate. Şi totuşi, simţea că unchiul Neculai, citise în cartea propriei lui drame. Acesta era preţul pe care trebuia să-l plătească pentru schimbarea opincilor în pantofi şi a nădragilor de dimie în pantaloni de stofă englezească. Pierderea satului. Moartea lui în inima ta. Ca peste groapa lui, şi a trecutului tău, să se nască oraşul cu viaţa lui.

Lui Dumitru Cosmin i se împăienjeniseră ochii. Era gata să plângă, când vorbele unchiului Neculai îşi făcură drum spre el, de departe, ca un ecou.

—... O singură bucurie ne rămâne nouă celor ce-am plecat din sat, nepoate... Satul e mândru de noi când ne ştie oameni... Şi de voi, care aţi plecat la carte, şi-o să fiţi într'o bună zi undeva în fruntea ţării, e mai mândru decât de ogoarele lui... S'o şti asta dela mine...

Dumitru Cosmin se mai însenină. Cuvintele unchiului Neculai turnaseră uleiu vindecător peste rănile din sufletul lui. Plecarea din sat, nu-l mai durea acum când ştia că satul se mândreşte cu el. Ii spusese doar şi unchiul Vasile acelaşi lucru şi aşa trebuia să fie...

—Poartă-te aşa, nepoate, ca satul nostru să fie mândru de tine!

—Da, unchiule...

—Ş'acum, hai să îmbucăm ceva... Ţi-o fi foame după atâta alergătură prin oraş... A făcut mătuşăta Tera ceva bun în astă seară...

Mâna unchiului poposi pe umărul lui. Şi aşa, intrază în casă.

* * *

SI anii au trecut. Intre oraş şi sat. Intre şcoală şi vacanţe. Intre casa părintească şi brutăria unchiului Neculai. Când îşi arunca gândul în urmă, parcă nici nu-i venea să creadă că anii trecuseră atât de repede. Că peste câteva zile se va întoarce în sat, cu diploma de absolvent în geamantan.

Unchiul Neculai încetase de-ai mai spune "nepoate". Ii zicea acum pe nume ca şi mătuşa Tereza. Şi asta îl făcea să se simtă bărbat.

Terminase ultimul examen. Nu prea făcuse faţă la limba germană şi se temea de o coringenţă. Conferinţa profesorală urma să aibe loc în după amiaza aceleiaşi zile, iar spre seară urma să se publice rezultatul examenelor pentru clasa a opta, pentru ca a doua zi să se poată începe înscrierile pentru bacalaureat. Hotărîse să nu se prezinte la bacalaureat în sesiunea de vară, oricare ar fi fost rezultatul. Se simţea obosit. Simţea că are nevoie de odihnă. Cel puţin o lună. Pe urmă, să revadă materialul din ultimii ani, temeinic, şi să se prezinte în sesiunea de tomnă. O corigenţă la limba germană, îi încurca acum socotelile. Mai ales că nici n'avea nevoie de ea la bacalaureat. Asta însemna timp pierdut cu pregătirea unui material care nu-i folosea apoi la nimic.

Stătea îngândurat pe banca din faţa brutăriei. Unchiul Neculai dormea în casă. Mătuşa Tera, făcea curăţenie în brutărie şi cânta un cântec provocător şi libidinos în melodie şi cuvinte, care-l enerva. Ar fi vrut să se ridice de-acolo şi să plece. Promisese însă Corneliei că vor ieşi împreună în oraş, să vadă rezultatul examenelor şi pe urmă să meargă la un cinematograf. Erau ultimele lor zile împreună, înainte de a se întoarce în sat. Vroiau să profite de ele. Să le trăiască din plin, fără teama de a fi văzuţi de profesori şi de a fi pedepsiţi pentru încălcarea regulamentului şcolar. Vroiau să-şi poarte dragostea, în aceste ultime zile ce le mai rămăseseră, în văzul tuturor. Nu mai erau elevi. Viaţa aceea îngrădită de regulamente, o aveau de-acum în urmă. In faţa lor, era o altă viaţă. Liberă. Plină de farmec şi promisiuni. O viaţă ce se cerea trăită. Ce se vroia trăită. Ce trebuia trăită

Cornelia întârzia. Şi mătuşa Tera, cânta înainte neruşinatul cântec:

Pusei mâna pi-un picior... Ihî...
Pusei mâna pi-un picior,
Tirai, tirai, hopai-hop, hop-hop.
Şi văzui că-i binişor... Ihî...
Şi văzui că-i binişoor,
Tirai, tirai, hopai-hop, hop-hop.

"Ce dracul a apucat-o şi pe asta tocmai acum?—îşi zise Dumitru Cosmin în gând—. La vârsta, ei, ar trebui să fie mai decentă... O femeie la treizeci şi cinci de ani..."

Zâmbi.

Şi gândul lui continuă fraza întreruptă: "... o femeie la treizeci şi cinci de ani, e fierbinte ca Sahara..."

Incepu să râdă. Tare. Sănătos. Şi cântecul încetă. Brusc. De parcă l-ar fi rupt cineva cu mâna ca pe o bucată de vreasc.

Mătuşa Tera se opri în uşa brutăriei, în spatele lui.

—Râzi?—întrebă ea.

Dumitru Cosmin îşi întoarse capul spre ea.

—Râd, spuse el.

—De unul singur?

—De unul singur!

—Spune-mi şi mie ce-ţi trecu prin minte de te apucă deodată râsul...

Dumitru o privea. Lung. Adânc. Parcă o vedea acum pentru prima dată. Işi dădea seama că mătuşa Tera era încă tânără. Frumoasă. Plină de viaţă. Avea un corp cu forme pline. Sculpturale. Imbietoare. Forme care te îndemnau la păcat.

—Ce să-ţi spun, mătuşă?—încercă el să ocolească întrebarea.

—La ce te gândeai?

—La ce mă gândeam?

—Da!... la ce te gândeai... Vreau să râd şi eu cu tine...

—Mă gândeam... ce caraghioasă situaţie de voi rămâne corigent la germană, minţi el.

—Şi de asta râdeai?

—Da!

—Nu te cred.

—Ba nu ză...

—Să nu spui zău, îl întrerupse ea... Nu mai lua şi pe Dumnezeu martor la minciuna ta.

—M'ai prins cu uşa şi—acum încerci să mă strângi!... Fie-ţi milă de tinereţea mea, mătuşă...

De data aceasta, mătuşa Tera începu să râdă din toată inima.

—Dumitre, tu să te faci artist!... Auzi?... Artist!... Să joci teatru... Faci nişte nutre cum nici Calboreanu nu-i în stare să facă... Ascultă-mă pe mine. Nu medicină! Teatru!...

(Urmează în pagina 5.)

—Nu sunt eu pentru teatru mătușă!... Nici teatrul pentru mine!
—Nu?
—Nu!
—Ei bine, de doctor, cu atât mai puțin nu ești.
—O să mă fac popă atunci!
—Fugi de-aici?!... Popă?... Să umbli'n fuste, ca femeile?... Fi serios!
—Doctor?... Nu!... Popă?... Nu! Dar atunci, ce? Intreabă și pe Cornelia!... Uite că vine!...
Mătușa Tera dispăru din nou în brutărie.
Dumitru tresări. Iși întoarse privirile spre Cornelia care pășea încet, silit, abătut. Ca un cuiu roșu, gândul că Cornelia aflase mai repede decât el rezultatul examenelor, i se înfipse în creer dureros. Ii ieși în întâmpinare.
Cornelia era palidă. Ochii, roșii de plâns.
—Cornelia, ce-i cu tine?
—Sunt sfârșită, Dumitre!... Nu mai pot!...
—Ce ai, pentru numele lui Dumnezeu?... Ce s'a întâmplat?
—L-au ridicat pe tata!
—Ce?
—L-au arestat pe tata!
—Arestat?
—Da!... Iartă-mă c'am întârziat, dar n'am putut să vin mai de vreme... Ne-au întors toată casa pe dos...
—Cornelia... nu înțeleg nimic!... Ce tot vorbești tu?...
—Dă-mi voie să m'așez pe banca aceia... Nu mai pot... Imi tremură picioarele...
Dumitru îi luă brațul și-o conduse la banca de pe care abia se ridicase. Cornelia se așeză cu un oftat adânc, dureros.
—Da... l-au arestat pe tata... No să-l mai văd... Știu că n'o să-l mai văd... Simt că n'o să-l mai văd... Niciodată... Biata mamă... A rămas frântă... Pierdută... Inebunită... Dumitre, de ce l-au luat pe tata?... De ce tocmai acum?... Ce-a făcut el ca să-și sfârșească viața între zidurile pușcăriei?
—De unde să știu eu, Cornelia?!
—Nici eu nu știu, Dumitre!... Știu că tata n'a făcut nimănui nici un rău... Că și-a câștigat pâinea, pentru el și pentru noi, cinstit... Muncind... Tribunalul a fost pentru el a doua lui casă... De douăzeci de ani, viața lui a împărțit-o între casă și tribunal... Intre noi și registrele lui... Și cred c'a muncit ca nimeni altul... Munca de grefier, nu-i ușoară, Dumitre...
—S'a întâmplat ceva la tribunal?—o întrerupse el.
—Nu! Nu s'a întâmplat nimic acolo. Tata a fost conștincios toată viața lui.
—Atunci, pentru Dumnezeu, de ce l-au arestat?
—Pentru politică!
—Pentru...
—Da!—Il întrerupse ea, pentru politică... Și tocmai pe el l-au găsit... Dumitre, crede-mă pe mine, tata n'a făcut nici un fel de politică de când îl știu... Ei afirmă ca l-au găsit în listele Gărzii de Fier!... Nu știu!...
—Dar... e... e absurd... E... imposibil!...
—Crezi tu!...
—Cum o să vină cineva să mă aresteze, dacă sunt nevinovat?... Dacă n'am făcut nimic?... Dacă toată viața mea am fost cetățeam cinstit?... Onest!... Supus legilor!... N'am voie să fac politica ce-mi place mie? Cum să mă aresteze?
—Cum?... Uite așa cum l-au arestat și pe tata, care, îți spun eu, n'a făcut nimic, a fost cinstit, onest, supus legilor!
—Asta e nebunie!
—Fără doar și poate!... Trăim cea mai cruntă nebunie... Fără să ne dăm seama... Zilele lui Nero... In țara asta Dumitre, se taie și se spânzură astăzi, ca'n Rusia!... Poate mai rău... Bolșevicii au ucis în numele unei idei, al unui ideal; realizarea cu ori ce preț a revoluției proletariatului. Aici, se ucide, fără nici un criteriu, fără nici un Dumnezeu... Nimeni nu mai e sigur pe viața lui... De ani de zile trăim acest coșmar. De ani de zile asistăm la prăbușirea morală a țării. Tăcuți. Pasivi. Fără să spunem un cuvânt. Fără să mișcăm un deget. Fără să crispăm un mușchiu... De ce am învățat?... De ce ne-am ros coatele pe băncile liceului opt ani de zile?... Ca să fim decretați mâine, inamicii publici numărul 1 ai țării?!... Pentru asta, Dumitre!... Tu ști ce'nseamnă să fii student, astăzi, în țara aceasta a bunului plac?... Uite!...
Cu'n gest nervos, Cornelia își deschise poșeta, scoase o bucată de hârtie, o desfăcu și i-o întinse.
Era coperta unei reviste bucureștene. Un student, înalt, uscățiv, învelit într'un palton, rezemat de-un felinar, citea o carte. Bucureștiul, dormea în întuneric în jurul lui. Numai lumina galbenă a felinarului îi transfigura fața suptă. Un desen extrem de impresionant. Iar dedesubt, sta scris: Inamicul public No. 1.
Dumitru Cosmin împături din nou gravura și i-o înapoie, fără nici un cuvânt. Era pentru prima dată în cei opt ani de zile de când părăsise satul, când se vedea pus în fața unor probleme, care până aci, fuseseră streine de el. Politica, nu l-a interesat niciodată. Din ziare nu citea decât cronica sportivă. In conversațiile politice dintre colegi nu se amestecase decât o singură dată, cu ani în urmă, când discuțiile dintre "naționaliștii" și "socialiștii" clasei, se aprinseseră. Susținuse atunci cu atâta elocvență și atât de rațional și documentat principiile liberale ale democrației, pusese atâta patimă în teza pe care o susținuse încât colegii rămăseseră surprinși. Trecea cu atâta ușurința dela Plato, Socrate și Aristotel la Francis Bacon, Spinoza, Voltaire, la idealismul german al lui Kant, venea apoi cu citate din Schopenhauer și Spencer sau Nietzsche, se întorcea la Jean Jaques Rousseau apoi trecea la Hegel de parcă s'ar fi plimbat printr'un parc, într'o zi de primăvară. L-au acuzat atunci, și unii și alții că în loc să vadă prezentul și să privească în viitor, se pierde în trecutul mort. Și l-au lăsat în pace. Iar el, dându-și seama că ori ce altă discuție cu ei și intervenție în conversațiile lor ar fi pierdere de timp pentru el, a preferat să tacă, să-i ocolească și să continue să stea de vorbă cu "morții" în biblioteca orașului... Astăzi, în fața realității crude, toată filozofia și sociologia pe care o cunoștea ca pe Tatăl Nostru nu-i folosea la nimic. Cunoștea mai bine Franța secolului al optsprezecelea decât România secolului douăzeci.
Ușa brutăriei se deschise cu sgomot. In prag, apăru din nou mătușa Tera.
—Ei, copii, ce-i cu voi, n'ați plecat încă?, întrebă ea nedumerită.
—Bună ziua, doamna Crăciun, spuse Cornelia.
—Cornelia... tu ai plâns!
—Da doamnă!
—Ți-a făcut vre-o scenă urâciosul de nepotu-meu?
—Nu, doamnă... L-au arestat pe tata.

Noapte de Toamna

—Da nu mai vorbi!
—Da, l-au ridicat acum două ore.
—Nu mai fi tristă, Cornelia dragă... Or să-i dea drumul... Mergeți de distrativă... Diseară când vii, o să-l găsești acasă!
—Credeți?
—Sunt sigură, Cornelia... Desigur c'a fost la mijloc o neînțelegere. Poate l-a denunțat cineva. Dar fi sigură că Președintele Tribunalului va interveni să fie eliberat. Il cunoaște doar de atâta vreme și ține la el. Ascultă-mă pe mine: diseară e acasă!...
Dumitru Cosmin tăcea.
—Hei, morocănosule, ia fata și-o distrează, ce stai aci de parcă ți s'au înnecat corăbiile?
Mătușa Tera intră în casă.
Dumitru Cosmin și Cornelia se priviră lung.
—Poate că mătușa Tera are dreptate, spuse el.
—Poate, răspunse Cornelia.
—Ce zici, cobori cu mine în oraș?
—Dă-mi voie să pun puțină pudră să nu se vadă c'am plâns și mergem.
Cornelia Almaș intră în casă și după câtva timp reapăru înviorată.
Dumitru o luă la braț și plecară.
Din geam, mătușa Tera și unchiul Neculai îi privea cum se pierd în jos pe stradă.

* * *

NU te superi dacă-l chem și pe Trandafir?
Se apropie de fereastra deschisă și strigă înlăuntru: "Hei, Ioane!"...
—Hai noroc, se auzi o voce dinlăuntru.
—Ce noutăți?
—Ce să fie?
—S'a publicat?
—S'a publicat, mă!
—Și?
—Nimic!
—Cum nimic, omul lui Dumnezeu. Eu cum stau?
—Ca întotdeauna.
—Am scăpat?
—Dacă-ți spun eu.
—Fugi mă că nu-mi vine să cred.
—Du-te și vezi, atunci...
Ion Trandafir apăru în pervazul ferestrei.
—... O... bună ziua Cornelia... Nu știam că sunteți împreună...
—Bună ziua, Ioane, răspunse ea.
—Da mă, ai trecut... Ești bun de făcut cinste!... In afară de Dobrea și Blumenfeld, toți au trecut.
—Nu mai spune!... Ai văzut mă, i-a făcut-o Rosmarin lui Dobrea... Ce câine!... Fir-ar al dracului cu științele lui Naturale cu tot...
—I-a promis-o dela începutul anului că nu-l lasă la bacalaureat...
—Da Blumenfeld ce-a pățit?
—La Română... Eram sigur că Tincu-i face bucata...
—Tu ce faci acum?
—Nimic!
—Hai cu noi atunci.
—Nu... cred că.
—Nici dacă te rog eu, îl întrerupse Cornelia.
—In acest caz, este altceva, răspunse el.
—Bine, atunci, uite, te rog să vii cu noi... Trecem și pe la Ibi... Sau sunteți din nou certați?
—O, nu... s'ar putea?... în ultimele zile...
—La voi, totul e posibil... Dragostea voastră cu toane, cine o mai înțelege...
—Firi complicate, Cornelia.
—Și încă ce complicate... Imi pare bine că cel puțin în ultimele zile vă înțelegeți...
—"Ei, plecările, plecările... din toate porturile și din toate gările...", declamă Ion.
—Da!... plecările, spuse Cornelia... Inevitabilele plecări!...
—In două minute sunt cu voi spuse Trandafir și dispăru dela geam.

* * *

AU coborît toți trei în oraș, au trecut să vadă anunțul rezultatelor examenelor pentru că Dumitru Cosmin ținea neapărat să se convingă de cele spuse de Ion, apoi au plecat mai departe.
—Ce faceți voi acum, întrebă Ion.
—Ce facem?... Hai să luăm o înghețată!
—Și pe urmă?
—Poate mergem la un cinematograf.
—La cinematograf?... Iți arde ție de cinematograf acum?... Mai bine te-ai duce acasă și te-ai pune cu burta pe carte... Peste câteva zile intrăm în "piuă"...
—Nu, Ioane... Deocamdată, am nevoie de liniște... Nici nu mă gândesc să mă prezint la bacalaureat...
—Ești nebun?
—Nu! Sunt numai obosit...
—Cornelia, spune-i tu să nu facă prostii... Până la toamnă, cine știe ce se mai întâmplă...
—Nu am nici o putere asupra lui, Ioane—răspunse ea.
—Nu?!
—Incă nu...
Ajunseră în fața cofetăriei.
—Intrați voi, le spuse Cornelia. Eu mă duc s'o scot pe Ibi. Venim imediat... Comandați ceva și pentru noi...
Dumitru Cosmin și Ion Trandafir intrară. Intr'un colț al cofetăriei îl zăriră pe David Blumenfeld la o masă, în fața unui pahar cu apă aburit, ascuns îndărătul ochelarilor imenși. Incolo, nimeni.
—Noroc, David, îi strigă Dumitru.
—Noroc, Dumitre, răspunse David.
—Imi pare rău de ghinionul tău David!
—Nu face nimic... La toamnă se numără bobocii...
Lui Ion i se păru că Dumitru are intenția să meargă la masa lui David și-i șopti printre dinți:
—E m'așez le geam să văd când vin fetele... Ști doar că nu vorbesc cu David.
—A, da, spuse Dumitru... am uitat... Bine, ne-așezăm atunci acolo.
Iși făcură loc printre mese și se așezară. O fată cu bucle blonde și obrajii rumeni le așeză pe masă două pahare cu apă și luă comanda. Intre timp, David plăti și plecă.
—Ioane, începu conversația Dumitru, după ce fata plecă, tu-l urăști pe David?
—Nu știu, răspunse el. Nu mi-am pus niciodată întrebare. Un singur lucru știu; că mi-e nesuferit.
—De ce mă?... Pentru că este evreu?...
—Dumitre, cred că e mai bine să nu discutăm chestiunea aceasta.
—Ascultă, mă, ce vină găsești tu că David s'a născut evreu?... Nu-i el la fel ca oricare altul dintre noi?... Nu are și el dreptul să se bucure de viața aceasta pe care ne-a dat-o Dumnezeu, la *toți* deopotrivă, pentru simplul motiv că el s'a născut evreu și noi creștini?... Sau că alții s'au născut cu pielea neagră sau galbenă și nu albă ca noi?...
—Dumitre!
—Ioane, dă-mi voie să-ți spun părerile mele.
—Bine, dacă tu vrei astfel... Nu cred însă că ar fi potrivit să discutăm politică și să ne certăm pentru un fleac, tocmai acum.
—Eu nici nu mă gândesc să discut politică, Ioane... Nu mă pricep... Tu ști că politica în strictul înțeles al cuvântului, nu m'a interesat niciodată... Eu vreau să-ți spun altceva.
—Spune atunci...
—Ascultă, Ioane, nu crezi tu că noi creștinii, și subliniez, spun creștinii, nu românii, pentru că vreau să pun problema pe un alt plan decât cel național... zic... nu crezi tu că noi creștinii greșim atunci când lăsăm să se strecoare în inimile noastre, ura?
—Față de evrei, vrei să spui?
—Față de ei sau față de alții... Noi aici, avem această problemă. In alte părți există altele. Noi aici facem această distincție, în alte părți se face distincție de culoarea pielei. In fond, este una și aceiași problemă: a rasei. Or, tocmai aici, cred eu, stă tot răul în care se svârcolește omenirea astăzi... Avem atâtea comitete aici, atâtea ligi: pentru apărarea pădurilor, a mamei, a copilului, a animalelor... Avem ziua cărții, a muzicei, a apelor, a armatei, a eroilor și atâtea și atâtea altele... Dar o zi a înfrățirii între oameni, o ligă a iubirii deaproapelui, n'avem. Pentru că pădurile și florile și animalele, contează și valorează mai mult în ochii noștri decât semenul nostru... Unde este atunci creștinismul nostru?... Unde este învățătura lui Christos: "Iubiți-vă unii pe alții, așa cum v'am iubit Eu?"... Nu-ți dai seama că ne ascundem îndărătul unei formule, că ne erijăm cu trufie în ceea ce nu suntem, în ceea ce am încetat de mult de a mai fi, dacă într'adevăr am fost vreodată... Ioane, Isus a venit în lume ca să umple un gol al vieții noastre, să-i dea un sens... "Pace pe pământ și între oameni bună învoire"... Unde este "pacea" astăzi când tunurile au început dinnou să bată și mirosul sângelui vărsat zadarnic îmbâcsește văzduhul?... Ce s'a ales de "buna învoire" dintre oameni?... A spulberat-o furtuna dementă a urei... A urei de clasă... A urei de rasă... De religie... De naționalitate... Și totuși spunem că suntem creștini. Mergem la biserică. Ne închinăm. Batem mătănii. Iar în inimile noastre, clocotește veninul urei...
—Nu trebue să uiți Dumitre că de multe ori interesele vitale ale popoarelor, ale neamurilor, stau la cealaltă periferie a moralei creștine... Și este normal să fie așa, pentru că intră în joc legea auto-conservării, care este mult mai veche decât creștinismul... E legea junglei... Tu pui problema din punct de vedere creștin... sau... hai să-i spunem, umanitarist... Și privind astfel lucrurile, ai dreptate. Dă-mi însă voie să te întreb ceva: tu crezi în necesitatea venirii în lume a lui Christos?
—Categoric!
—Cu venirea Lui, admiți desigur că se pune capăt Vechiului Testament.
—Fără îndoială!
—Să întorc acum întrebarea: nu crezi că tot atât de necesar cât a fost Christos pentru omenire, a fost Voltaire pentru Franța?
—Firește că n'aș putea spune că Voltaire n'a fost necesar Franței din acele vremuri... Dacă n'ar fi fost ceea ce a fost și n'ar fi însemnat ceea ce a însemnat, nu s'ar spune până în zilele noastre că: Italia a avut Renașterea, Germania, Reforma, iar Franța pe Voltaire... Numai că, între învățătura lui Christos și cea a lui Voltaire, între filosofia unuia și filosofia celuilalt, există o diferență ce nu poate fi trecută cu vederea.
—Dragă Dumitre, Voltaire, o recunoaște astăzi istoria filosofiei, în lupta lui sălbatecă împotriva superstiției și corupției, a fost mai eficace decât Luther sau Erasmus, decât Kalvin sau Knox sau Melanchton... Și nu uita că tot el a fost flacăra care a aprins pulberea cu care Mirabeau și Marat, Danton și Robespierre au aruncat în aer un regim intrat în putrefacție... Noi n'am avut un Voltaire... Dar am avut un Eminescu!... Pentru noi, lupta lui Eminescu în combaterea corupției politicianiste, este echivalentă cu lupta lui Voltaire. Eminescu pentru noi este exact ceea ce a fost și însemnat Voltaire pentru Franța secolului al optsprezecelea.
—Cu alte cuvinte, vrei să spui că ne mai lipsește un Mirabeau, un Marat, Danton sau Robespierre?!
—Exact!
—Nu prea sunt convis de asta... Ș'apoi, nu uita Ioane că tot Voltaire spune "Cărțile conduc omenirea, sau cel puțin națiunile acelea care au o limbă scrisă, căci celelalte, nu contează"... Nu crezi tu că aceasta este poarta spre un câmp de luptă care nu cere un Danton sau Robespierre?...
—Poate... Nu știu... Dar vezi tu, când o națiune începe să gândească, este greu s'o mai oprești. Cu Voltaire, Franța a început să gândească... și totuși a avut nevoie de Danton și Marat... Dacă România ar fi început să gândească cu Eminescu, poate că noi n'am mai fi avut nevoie de Robespierre. Și aș fi perfect de acord cu tine că prin scris, s'ar putea conduce și acest popor, numai că, astăzi, cuvintele lui Napoleon că "Dacă Bourbonii ar fi controlat scrisul s'ar fi putut menține", în țara aceasta sunt o realitate. Au pus cenzură nu numai pe presă, dar până și pe vise... Și să revin acum de unde am plecat; Christos venind în lume, a pus capăt Vechiului Testament. A făcut cu alte cuvinte revoluție. A propovăduit iubirea de oameni, dar atunci când a fost nevoie, a pus mâna pe biciu pentru a alunga tâlharii din "casa Tatălui Său", a dat deci dovada că de multe ori răul nu poate fi stârpit decât prin forță...
—Crezi tu că noi ne găsim astăzi la această răscruce?
—Sunt absolut convins de asta, Dumitre. Intâi să pu-

(*Urmează în pagina 8.*)

MOTA MARIN

MAJADAHONDA
13 IANUARIE 1937

Ambasadorul Prat y Soutzo, marchiz de Nantouillet, supravieţuitor al celor ce au prezidat ceremonia înmormântării dela Casa Verde, reprezentând pe dl Martin Artajo, Ministrul de externe al Spaniei; Generalul Uhagon, reprezentând armata spaniolă şi pe comandantul militar al Madridului, generalul Miguel Rodrigo; Marchizul de Valdavia, vicepreşedintele Cortesurilor, reprezentând pe preşedintele Adunării Naţionale Esteban Bilbao; Diego Salas Pombo, vicesecretarul general al Falangei spaniole; Colonelul Rebull, delegat national al Foştilor conbatanţi; José Antonio Elloia, delegat naţional; Nicolás Murga Santos, comandant al Gărzii Franco.

Clişeul de sus

Horia Sima, Comandant al Mişcării Legionare; Părintele Branco Marich, reprezentant al Croaţiei; Colonel Malceff, reprezentând pe M. S. Regele Bulgariei; N. Dimitrescu, ministrul României la Madrid; Belinoff, Şeful protocolului M. S. Regele Simeon al Bulgariei; Castell y Marcos, ministru plenipotenţiar.

Clişeul de sus, mijloc

Manuel Barandica Uhagon, din Oficiul diplomatic al Ministerului Afacerilor Străine; Luis Beneyto-Marti, fost consul al Spaniei la Bucureşti, sef teritorial al Falangei pentru România; Dan Geblescu, fost ministru plenipotenţiar; primarul comunei Majadahonda.

MAJADAHONDA
13 IANUARIE 1957

Clişeul din stânga

Dl Ambasador Prat y Soutzo, depunând coroana în numele Ministrului Afacerilor Străine, dl Martin Artajo.

(Din discursul dlui ambasador Prat):

... "Soarta a făcut să fiu singurul supravieţiutor al celor ce au prezidat la Casa Verde, înmormântarea comandanţilor leigonari Moţa şi Marin. Mărturisesc că în 44 de ani de carieră diplomatică, nu am văzut o manifestaţie mai grandioasă."

... "Doresc ca eliberarea României să se producă cât mai curând şi, pentru realizarea acestui ţel, cu toată vârsta mea, voiu îmbrăca cămaşa albastră a Falangei sub haina mea de diplomat şi voiu fi în tranşee, alături de camarazii mei Români."

Clişeul de sus

(Din discursul dlui Diego Salas Pombo, vicesecretarul general al Falangei):

... "Gestul tineretului român de a fi alături de noi, în lupta pe viaţă şi moarte ce am dus, a fost cel mai apropiat de sufletul nostru. Cei ce au venit să moară aici în numele acestui tineret, nu au făcut-o nici pentru spaţii vitale şi nici pentru aranjamente economice avantajoase."

... "Camarade comandant al Mişcării Legionare, după cum cămăşile verzi româneşti au venit să lupte şi să moară pentru libertatea Spaniei, să fiţi sigur că atunci când va fi nevoie, cămăşile albastre spaniole, vor veni să lupte şi să moară pe pământul României."

Noapte de Toamna

nem capăt tiraniei. Să alungăm tâlharii din casa părinților noștri. Pe urmă, ne vom putea întoarce la morala creștină, vom avea timp se ne ocupăm de problemele umanitariste.

—Numai să nu înlocuim o tiranie cu alta și mai demonică.

—Vezi, gândul acesta mă muncește și pe mine...

Ușa cofetăriei se deschise. Cornelia și Ibi intrară aducând cu ele tot soarele deafară. Dumitru și Ion se ridicară să le primească.

* * *

DUMITRU Cosmin s'a întors târziu și obosit acasă. Unchiul Neculai și mătușa Tera îl așteptaupe banca din fața brutăriei. Le dădu bună seara și se așeză alături de ei.

—Ei, cum stăm?, întrebă unchiul.

—Am trecut și hopul ăsta, răspunse el.

—Dumitre, să ști că ne-ai făcut cinste și bucurie și nouă și părinților tăi... și satului nostru...

—Greul, începe abia de-acum, unchiule...

—Nu, Dumitre... De-acum începe viața...

—Și lupta, unchiule... Lupta crâncenă pentru viață...

—Viața e luptă, Dumitre... O luptă continuă. Cu biruinți și înfrângeri. Cu înaintări și retrageri. Cu învingători și învinși... Ia însă aminte la ceea ce-ți spun eu: numai lașii dezertează, luptătorii înving, sau mor!... Hai acum să intrăm în casă c'a tăiat mătușă-ta "vițelul cel gras" astăzi. Să cinstim cum se cuvine succesul de-acum și cele ce vor veni.

Se ridicară. Unchiul Neculai și mătușa Tera îl luară la braț. Dumitru Cosmin se simțea bine. Simțea cum dragostea lor, caldă și binefăcătoare, trecea ca un fluid viu prin mâinile lor în trupul lui.

—De ce n'ai invitat-o și pe Cornelia, întrebă unchiul Neculai.

—De unde știam eu ce mă așteaptă, raspunse el.

—Să-i dăm un telefon?

—Nu știu dacă are chef de petrecut după cele ce a trăit astăzi.

—Doamne, ce-ți trece și ție prin cap, spuse mătușa Tera. Lasă fata să-și revină.

—Eu credeam...

—Tu să nu mai crezi nimic, îi tăie ea scurt vorba... Fata are nevoie de liniște, de odihnă... Crezi tu că stând aici între noi, are să uite?... Gândurile ei vor fi în altă parte...

—Bine, dacă zici tu.

—Da unchiule, spuse și Dumitru Cosmin, cred că e mai bine așa...

* * *

MASA a fost într'adevăr bogată. Apoi unchiul Neculai a desfundat o sticlă de șampanie.

—In cinstea și'n sănătatea ta, Dumitre, spuse el ridicând paharul.

—La mai mare, Dumitre, zise mătușa Tera.

Dumitru Cosmin era emoționat. Nu știa ce să spună. Simțea că lacrimile îi inundă ochii.

—Vă mulțumesc, îngână el, din toată inima, pentru tot ceea ce ați făcut pentru mine în acești ani. Fără dumneavoastră, nu cred c'aș fi ajuns să'nchin acest pahar cu care închei viața de elev.

Paharele s'au umplut și s'au golit. S'a desfăcut și a doua și a treia sticlă. Dumitru își simțea capul greu. Pleoapele îi erau de plumb. Limba începea să i se împleticească în cuvinte când încerca să spună ceva.

Unchiul Neculai s'a ridicat.

—Mă strigă aluatul, spuse el. Dacă nu-i dau drumul în cuptor, se revarsă în brutărie... Incăodată, Dumitre; să-ți dea Dumnezeu noroc!...

Dădu peste cap ceea ce îi mai rămăsese în pahar și ieși.

—Mă duc și eu la culcare, zise Dumitru, după ce unchiul Neculai închisese ușa pe dinafară.

—De ce te grăbești așa, întrebă mătușa Tera.

—Incep să văd dublu, răspunse el.

—Dumitre, bărbat ești sau cârpă?

—Nu sunt obișnuit, mătușă!

—Mai slăbește-mă cu "mătușitul"... Nu-mi place când te aud că-mi spui mereu "mătușă"!...

—Dar cum?

—Spune-mi pe nume... Tera!... S'au Terezia!... Sau cum vrei tu, dar nu-mi mai spune mătușă. Intre tine și mine, Dumitre, nu sunt decât câțiva ani diferență.

—Exact cinsprezece, spuse el.

—Ei și?... Găsești că e mult?...

—Nu, dar totuși nu pot... Zău nu pot... M'am obișnuit așa... Ș'apoi... ce-ar zice unchiul Neculai?!

—Ce-ți pasă ție de unchiul Neculai... Dacă eu vreau așa, el n'are ce spune... Dumitre, noi suntem tineri... El e bătrân...

Mătușa Tera s'apropie cu scaunul de el

—Mai bea un pahar... cu mine... Pentru tinerețea ta și-a mea!...

—Nu mai pot!... Mă duc să mă culc!...

Incercă să se ridice, dar căzu îndărăt pe scaun.

—M'am... m'am înbătat, îngână el.

—Hai că-ți ajut eu, spuse mătușa Tera, trecându-și brațele pe sub brațele lui și ajutându-l să se ridice.

Când fu în picioare, Dumitru Cosmin simți brațele mătușei încolăcite în jurul trupului său ca doi șerpi. Se priviră un moment în luminile ochilor. Apoi văzu fața mătușei apropiindu-se de fața lui și simți buzele ei strivindu-i buzele lui.

"A înebunit mătușa Tera, își spuse el în gând."

Pe urmă, nu mai știe ce-a fost. Când s'a trezit în patul lui, târziu în noapte, chinuit de sete, s'a speriat. Alături de el, în pat, mătușa Tera, goală, cu trupul pietros scăldat din plin de lumina lunei care intra argintie pe fereastră, dormea. Dumitru privi o clipă trupul gol și ademenitor de-alături, apoi dându-și seama de situația dramatică în care se găsea coborî din pat, își trecu brațele pe sub trupul gol al mătușei și-o ridică. O duse în dormitorul ei, o așeză pe pat, o acoperi și ieși afară în noaptea clară și răcoroasă.

Pe banca din fața brutăriei, unchiul Neculai cu capul îngropat în palme plângea. Alături de el, pe bancă, toporul cu care de-atâtea ori își încercaseră puterile la despicatul buciumilor.

—Unchiule, dădu el să grăiască.

—Nu trebue să-mi spui nimic, nepoate... Știu... Am văzut... Totul...

—Dar crede-mă... nu s'a întâmplat nimic... Nu știu nimic... Cred că mătușa Tera a greșit patul...

—N'a greșit, nepoate... Curva dracului a încercat să-și bată joc de familia noastră... Băutura a doborît-o de a-și fi împlinit pornirea-i drăcească... Când am intrat în casă și n'am găsit-o în pat, știam că e la tine... Mi-am pierdut mințile... Am alergat, am luat toporul cu gândul să vă despic capetele la amândoi... Când am intrat la tine și te-am văzut dormind îmbrăcat, mi-am dat seama că te-aș fi ucis fără vină ș'am fugit rușinat de mine însumi... Dar șerpoaicei, ar fi trebuit să-i zdrobesc creerii... N'am avut curajul nepoate... Am venit aici ca să-mi plâng amarul și rușinea!

—Nu te mai amărî de geaba, unchiule!...

—Nepoate, asta e viața mea, cum ai văzut-o acum... Amarnică viață... Se vede că Dumnezeu a vrut să mă pedepsească când mi-a scos-o în cale pe mătușăta... Dracul mi-a luat mințile... M'am îndrăgostit de ea din primul moment când am văzut-o. Lacrimile bunicei tale de a nu mă înstreina, de a-mi găsi o fată și-un rost în sat la noi, nu m'au putut îndupleca. Am venit aici... Am luat-o... Ști tu de unde nepoate?... Dintr'o crâșmă... Era chelneriță la "Pisica Neagră"...

—La "Pisica Neagră?

—Da!... Am scos-o nepoate din mocirlă ca să mă afund și eu cu ea... Lacrimile pe care mama le-a vărsat le plecarea mea din sat, le plătesc acum, nepoate, cu lacrimile mele... Ori de câte ori se'mbată, dracul intră'n carnea și'n sângele ei și-o chinuește și nu-și găsește astâmpăr până ce nu găsește pe cineva cu care să se culce... Asta mi-e viața, nepoate... Ți-o spun, ca să-ți fie ție de învățătură...

Abia cum înțelesese Dumitru Cosmin de ce mătușa Tera cânta cu atâta patimă cântece nerușinate, ori de câte ori îl simțea pe-aproape.

* * *

SPOVEDANIA unchiului Neculai i-a umplut sufletul de tristețe.

A doua zi, fără să mai dea ochi cu mătușa Tera, Dumitru Cosmin se întorcea în sat, ducând pe umerii lui tineri, crucea unei vieți lipsită de bucurii...

* * *

LOVITURI puternice în ușa îl treziră.

—Cine-i?, întrebă el somnoros.

—Poliția!... Deschide!...

Aprinse lampa de pe noptieră și'n timp ce-și încălța pantofi i de casă și-și aduna în jurul trupului pardesiul, privi ceasul de pe noptieră. Era ora unu și cinci minute după miezul nopții.

—Deschide, n'auzi!, se auzi dinnou o voce brutală deafară.

—Imediat, răspunse el... Să iau ceva pe mine că-s în pijama.

—Deschide imediat sau sparg ușa.

Dumitru Cosmin deschise. Un comisar de poliție și un sergent, cu revolverele în mâini, dădură buzna în cameră și'nchiseră repede ușa în urma lor. In răstimpul cât ușa se deschisese și se închisese dinnou, Dumitru zări pe coridor doi jandarmi cu armele în cumpănire, în fața ușei.

—Cum te chiamă?

—Dumitru Cosmin!

—De unde ești?

—Din Vaia!

—Actele.

—Imediat!

Se'ndreptă spre dulap.

—Stai!

—Ați spus parcă să vă arăt actele...

—Unde sunt?

—In dulap... In veston... Buzunarul drept...

—Le găsim noi!... Sergent, controlează, dulapul!...

—Domnule Comisar, ași vrea să știu ce'nseamnă toate astea?!

—O să afli tu, imediat... Ce cauți aici?... De ce ai venit din Vaia?...

—Pentru examenul de bacalaureat, domnule Comisar.

—Examen, hai?... O să te examinăm noi acuma, n'ai t e a m ă !... Vreți revoluție?... Vă dăm noi revoluție!... Mama voastră de gardiști...

—Domnule Comisar, vă rog să nu mă faceți gardist și să nu mă înjurați de mamă!

—Nu?... Dar de ce îți place?... De Dumnezeu?... De soare?... De lună?... De Precistă?...

Sergentul îi întinse legitimația. Comisarul o privi lung.

—Unde ți-e biroul populației?

—N'am, domnule Comisar... El evii n'au buletinul populației...

—Elev?... Ce elev, mă?

—Sunt elev, domnule Comisar... Vin la bacalaureat...

—Ai terminat liceul în Iunie, nu mai ești elev, ești student... ești gardist... Dă-mi buletinul populației...

—Domnule Comisar, mai întâi de toate, nu sunt încă student, pentru că nu am încă bacalaureatul... In al doilea rând, chiar dacă aș fi, așa cum spuneți dumneavoestră, asta nu înseamnă numai de cât că sunt gardist... Nu toți studenții sunt gardiști...

—Unde ți-e pistolul?

—Ce pistol?

—Pistolul, boule, nu ști ce-i aia pistol?...

—Domnule Comisar, nu am nici un pistol... n'am avut în viața mea... căutați... și... vă rog... măsurați-vă cuvintele...

Pumnul Comisarului i se opri în mijlocul feței. Dumitru Cosmin căzu pe podea. De jos, îl privi cu ochii reci și plini de ură. Pentru prima dată în viața lui simțea ura revărsându-se în sufletul lui ca o Niagară.

—Domnule Comisar, aș vrea să știu cu ce drept intrați dumneavoastră în camera aceasta și cu ce drept mă loviți?...

—Cu ăsta, răcni Comisarul și-l isbi cu vârful pantofului în coaste.

Un geamăt dureros vibră pentru o clipă între cei patru pereți ai camerei sărăcăcioase de hotel. Comisarul se repezi la ușă și-o deschise nervos.

—Luați-l, strigă el.

Cei doi jandarmi de-afară, cu baioneta pe armă, intrară. Dumitru îi privi o clipă, în timp ce se ridica. Pe fețele lor se descifra groaza.

—Să mă îmbrac.

—Nu-i nevoie!, spuse comisarul. Apoi adăugă sarcartic: "Acolo unde te duci acuma, n'ai nevoie de îmbrăcăminte!"... Mișcă!...

—Săraca Țară Românească, pe ce mâini a ajuns, murmură Dumitru Cosmin și se îndreptă spre ieșire.

—Nu-ți fie teamă c'avem noi grije de Țara Românească, îi strigă din spate Comisarul.

Un jandarm îi tăie drumul și ieși pe coridor înaintea lui. Celalalt, îl urma din spate. Parcurse, între ei, coridorul. Peste tot, în camerele vecine, luminile erau stinse.

Coborî scările între cei doi jandarmi și ieși în stradă. In fața Hotelului, zări un cordon de jandarmi cu baionetele pe armă și mașina comisariatului de poliție local. Un jandarm, care stătea de pază în spatele mașinei, deschise. Un pat de armă în spate, îl ajută să urce.

In mașină, patru jandarmi, stăteau pe bănci în cele patru colțuri cu armele între picioare. Un țăran, în hainele lui albe, stătea ca un Christos între cei doi tâlhari. Dumitru se așeză alături de el. De partea cealaltă, între ceilalți doi jandarmi, Dumitru zări un trup subțire și înalt, prost îmbrăcat, care duhnea a mucegaiu, o față ascunsă sub o barbă sălbatecă și doi ochi care-l pironeau. Nu-și putea desprinde privirile dela el. Ochii aceia i se păreau atât de cunoscuți.

Mașina se puse în mișcare.

"Dacă trăgeam lu unchiul Neculai, poate nu mă arestau", își spuse el în gând, apoi continuă: "De, poate așa a fost să fie... Ce dreptate avea Cornelia că în țara aceasta, nimeni nu mai e sigur pe libertatea și pe viața lui!"... Cornelia?... Ochii... Ochii ei!... Ochii Corneliei îl fixau din intunericul din față.

—Domnule Almaș, dumneata ești?, întrebă el.

—Eu, domnule Cosmin!

—Nu-i voie să vorbiți, spuse jandarmul din dreapta lui.

Liniștea coborî dinnou și întunericul din interiorul mașinei deveni parcă mai dens. Dumitru Cosmin își dădu seama că mașina intrase pe o stradă mai puțin luminată.

"Dacă ne duceau la Comisariat, ajungeam de mult", își spuse el. "Desigur că ne duc în altă parte"...

Iși concentră toată atenția în mersul mașinei și după o bucată de vreme, își dădu seama că mașina alerga pe drum nepavat.

"Unde Dumnezeu ne transportează?... In vre-un lagăr poate?!"

Clipele treceau grele. Apăsătoare.

In cele din urmă, mașina se opri. De afară, pătrundea printre gratiile ferestruicilor mașinei, miros de otavă.

"Suntem undeva în câmp", își spuse Dumitru.

Motorul mașisei amuți. Se auzeau acum corurile de greeri cântându-și monotona lor melopee. Se auzi ușa dela cabină deschizându-se. Apoi câteva șoapte, alături de mașină. Un licurici de lumină sclipi în interiorul mașinei. Cineva de-afară își aprinsese o țigară.

Arestații tăceau.

Soldații tăceau încremeniți în colțurile lor.

Cei de-afară, tăceau.

Numai greerii cântau în noaptea înstelată de început de toamnă.

Sgomotul unei chei îi trezi parcă pe toți din gândurile lor. Tatăl Corneliei, scoase un oftat. Țăranul dealături de el își făcu semnul crucei. Cei patru jandarmi se topiseră parcă în ei înșiși.

Ușa se deschise.

—Dați-vă jos!—sună scurt un ordin răgușit de-afară.

Dumitru se ridică. Se ridică și țăranul de-alături. Numai tatăl Corneliei părea împietrit pe banca lui. Dumitru se apropie de el și-i ajută să se ridice.

—Ne împușcă, domnule Cosmin, șopti el printre dinți.

—Nu vă fie teamă, domnule Almaș că n'o să ne'mpuște.

—Hei, da voi nu'nțelegeți românește?... Dați-vă jos!

Aceeași voce răgușită.

Jandarmii nu spuneau nici un cuvânt.

Porniră toți trei spre ieșire. Cel dintâi sări țăranul. Dumitru Cosmin îl urmă. Apoi tatăl Corneliei.

Se opriră lângă mașină.

—O să ne'mpuște, spuse țăranul șoptit.

—Ești nebun, îi răspunse Dumitru Cosmin pe acelaș ton, de ce să ne împuște?... Ce-am făcut ca să ne'mpuște?...

—Dumneata nu ști nimic, domnule?

—Nu!... Ce să știu?...

—Ai noștrii l-au împușcat pe Călinescu!...

—Care ai voștrii?

—Legionarii!

Dumitru nu știa într'adevăr nimic. Plecase de-acasă în zorii zilei, pe jos, ca de atâtea alte ori. Cei doi-trei țărani pe care-i întâlnise pe drum, între sat și oraș, nu-i spuseseră nimic. La Hotel, nu stătuse de vorbă cu nimeni. N'avea de unde să știe de cele întâmplate la București...

—Dați-vă mai la-oparte să coboare și jandarmii!... Ce v'ați cramponat lângă mașină?

Vocea venea din dreapta mașinei. Nu se vedea însă nimeni.

Făcură câțiva pași.

In acelaș moment, patru fulgere și patru trăznete din interiorul mașinei despică întunericul și tăcerea nopții.

Tatăl Corneliei se prăbuși la pământ fără nici un sgomot. Ca o umbră.

Căzu și țăranul. Se ridică apoi și dădu să fugă, dar recăzu cu un oftat dureros... "Săracii copii mei", mai spuse el și amuți apoi pentru totdeauna.

Dumitru rămăsese în picioare. Un singur glonte îl nimerise în umărul drept. Auzi aevea vocea sarcartică a Comisarului "Acolo unde te duci acuma, n'ai nevoie de îmbrăcăminte", și-și dete seama că totul se sfârșise.

Se întoarse cu fața spre mașină.

—De ce ne împușcați, fraților?, țipă el disperat în noapte și'n toamnă.

Alte patru fulgere și patru trăznete au fost răspunsul.

Căzu în genunchi.

—Trageți măi, fraților, în inimă—urlă el spre cei din mașină...— ,Grijania și mama voastră de bestii!...

Incăodată: fulgere și trăznete. Și Dumitru Cosmin se prăbuși cu fața în iarba înrourată.

Se făcu tăcere deplină. Până și cântecul monoton al greerilor amuțise.

Mirosea a otavă. A pământ reavân. A sânge.

MOȚA - MARIN

pentru apărarea Crucii. Rațiuni de Stat opreau însă exodul voluntarilor.

Ion Moța, cel mai autentic exponent al acestui tineret și una dintre cele mai luminoase figuri ale intelectualității românești decide cu încă șapte camarazi să întreprindă drumul oprit și cu jertfa propriei lor vieți, să facă efectivă participarea acestui tineret la marea Cruciadă contra Comunismului.

"Se trăgea cu mitraliera în obrazul lui Christos! Se clătina așezarea creștină a lumii! Puteam să stam noi nepăsători? Așa am înțeles datoria vieții mele. Am iubit pe Christos și am mers fericit la moarte pentru el" scrie Ion Moța părinților iar Vasile Marin o considera "ca o datorie de onoare care apăsa pe umerii generației noastre. Am făcut-o nu din disperare sau aventură, ci perfect lucid și cu acelaș drag ca și cum ar fi fost vorba de țara mea."

Era strigătul de alarmă adresat întregei omeniri, care inconștientă asista cu brațele încrucișate la încercarea de dărâmare a lui Christos. La 13 Ianuarie 1937, luptând vitejește pe frontul Madridului, la Majadahonda, au căzut amândoi răpuși de grenadele roșii, pecetluind cu sângele lor credința nestrămutată în Dumnezeu.

13 Ianuarie 1937-13 Ianuarie 1957!

De atunci au trecut 20 de ani. Citadela anticomunistă a fost făcută țăndări. Popoare întregi au fost vândute Antichristului și e greu de precizat dacă e mai mârșavă vânzarea în sine sau procedeul cinic al vânzării.

Popoarele care ne-au vândul pe noi și pe celelalte popoare din Estul Europei, sunt astăzi sguduite ele însile, în pericol de moarte. Caracatița roșie și-a întins tentaculele peste tot globul, infiltrându-se în angrenajul de conducere al popoarelor, infectând organismele statale. Planeta este astăzi în pericol de moarte.

In fața acestei infecții generale, se înșeală acei cari cred că victoria poate fi câștigată numai cu armele, fie ele chiar atomice. Victoria asupra hidrei roșii este numai și numai în sufletele noastre, este de ordin pur interior.

Și sufletele noastre strivite, răvășite-ale exilaților ca, și ale celor ce gem sub knut-nu pot să devină dinamită. decât urmând exemplul celor ce au îmbrăcat cămașa morții, ale tuturor celor ce au îmbrăcat cămașa morții.

Printre ei se găsesc, înalți, luminosi, curaț ca lacrima, cei doi eroi de legendă, care acum douăzeci de ani au plecat dela gurile Dunării, să moară pe plaiurile Castiliei: Moța și Marin.

Ei nu mai aparțin astăzi unei grupări politice-oricare ar fi ea-ei sunt astăzi ai Neamului întreg. Neamul întreg găsește, trebuie să găsească în exemplul lor, îndemnul de a renunța la deșertăciunile lumești, de a se îndrepta pe drumul sacrificiului.

Omagiul pe care an de an poporul, armata și Falanga spaniolă îl aduc la 13 Ianuarie eroilor români căzuți la Majadahonda, este omagiul adus puterii de sacrificiu și eroismului atâtor vlăstare românești care, din străfundul veacurilor și până la Stalingrad au apărat anonim civilizația și tradițiile creștine ale Europei.

Ca Ștefan cel Mare pe vremuri, apărător al lui Christos, Moța și Marin au murit apărând pe Dumnezeu, Patria românească și idealul Europei creștine.

Moța și Marin au murit pentru Dumnezeu și Patrie!

Astăzi mai mult ca acum douăzeci de ani, și Dumnezeul și Patria părinților noștri, sunt batjocoriți.

"Se trăgea cu mitraliera în obrazul lui Cristos acum douăzeci de ani", se scuipă în obrazul lui Cristos, după douăzeci de ani dela moartea lui Moța și Marin.

Victoria, eliberarea, nu se pot câștiga-nu s'au câștigat niciodată-la mesele verzi.

Și una și alta se câștigă cu sânge. Drumul de urmat ni l-au arătat Moța și Marin în 1937. Nu i-am ascultat, nu le-am urmat exemplul atunci.

Să-l urmăm cel puțin acum, în 1957.

ICOANA

Icoana Ta ca'ntr'un cucernic schit,
A vremurilor dedemult icoană,
Șoptind din zugrăveli o am simțit
In gândul meu ca un balsam pe-o rană.

Rodită'n trupul Tău fără păcat
Ce minunată'n noi că Ți-a fost vestea
Din Vicleem când ni s'a arătat!
Și-atât mă rog și-atâta mi-i nădejdea.

Că iată'n lacrimi ard de-atâta zel
Că o făclie'n picuri calzi de ceară...
Ci Dumnezeu s'o'ntoarce'n gând și El.

La omul cel care'n mormânt coboară
Pe când șoptești acum din zugrăveli
Tu, Prea Curată, 'n gândul meu, Fecioară!

Ion TOLESCU.

LICHELELE SUBLUNARE

DE N. S. GOVORA

A zis cu drept cuvânt, că la începutul oricărei mișcări de libertate e o poezie, la începutul tuturor biruințelor mari ale revendicărilor naționale, un mare triumf literar" spunea Octavian Goga, în discursul de recepție dela Academia română.

Au trecut mulți ani de atunci și totuși, cine participă la drama care se desfășoară în jurul nostru, își dă seama că afirmația lui Octavian Goga, ca toate marile adevăruri, este valabilă și astăzi.

S'a desfășurat și continuă să se desfășoare drama ungurească. Un popor întreg s'a ridicat ca un singur om, disprețuitor de moarte, femei, bătrâni și copii au coborît în pivnițî sau s'au urcat pe acoperișuri și au ieșit în stradă, unde cu mijloace derizorii, au înfruntat monștrii timpurilor moderne, tancurile de 80 de tone. A curs sângele din belșug și lumea-chiar dacă am considera că fenomenul este pasager-a fost sguduită.

In momentele teribile dela sfârșitul anului trecut, ziarele și celelalte mijloace de informare, ne aduceau la cunoștință faptul că Ungurii se entusiasmau și porneau să înfrunte disprețuitori moartea la recitirea unei poezii dinamitarde a lui Sandor Petoefi, aceiași poezie care a înflăcărat pe Ungurii dela 1848.

Tot ziarele au revenit de multe ori pentru a ne informa că un rol important a avut în această patetică încleștare, cercul literar unguresc, care purta tot numele revoluționarului din secolul trecut.

In fața indiferenței ipocrite a lumii zise libere, tancurile rusești au sdrobit insurecția ungurească. Știrile care vin astăzi din Ungaria devin tot mai rare și totuși, ultimul decret dat de guvernul Kadar, privea tot cercul Petoefi.

Se va proceda fără milă, spunea în esență decretul comunist, chiar dacă va fi vorba de *scriitori*. Deci ultima resistență, ultimul pericol pentru bezbojnici, îl prezintau scriitorii unguri. E foarte probabil că membrii cercului Petoefi au știut să schimbe, atunci când a fost nevoie, condeiul cu grenada.

Aceasta a fost și aceasta rămâne misiunea scriitorului, misiunea nobilă a scriitorului, de a fi cutia de rezonanță a nevoilor, bucuriilor, aspirațiilor, durerilor, nădejdilor și desnădejdilor neamului din care l-a făcut Dumnezeu să se nască.

Așa au fost scriitorii unguri; au participat intens la drama poporului lor, s'au împărtășit din aceleași bucurii și dureri.

Scriitorii "români" din București atacă, acum când cel puțin la suprafață răzmerița a fost potolită, pe scriitorii unguri, ne aduce la cunoștință faptul, dl Virgil Ieruncă, în "România muncitoare" (Ianuarie 1957). Care ar fi explicația că scriitorii "români" dela București găsesc că este necesar să continuie lupta contra purtătorilor de condei de la Budapesta învinși, dacă nu ar exista teama că focul este stins numai la suprafață, că sub cenușa tăcerii care s'a întins peste sângele generos ce a curs din belșug, mocnește revolta care va isbucni mâine poate cu mai multă intensitate?

In introducerea făcută-tot de dl Ieruncă-poemului întitulat "Odă Europei" reprodus în "România muncitoare" (Noembrie 1956), poem datorit penei poetului maghiar Thomas Aczeel, citim: "Dat fiind rolul pe care l-au jucat intelectualii în general și *scriitorii îndeosebi* în revoluția maghiară, socotim ca foarte necesară această mărturie de poezie și adevăr".

Mărturisesc că am citit cu mare atenție poemul lui Thomas Aczeel și am căutat cu aviditate în el influența lui Ungaretti, Ezra Pound (?) sau a lui Jouve; am căutat ceva care să-mi reamintească de "ora împreunării crocodilor", de "Isus, șancru de aur" sau de "Șaharbar-Tumbardar" și am rămas decepționat. Thomas Aczeel este înapoiat, totalmente înapoiat, anacronic, poezia scrisă de el are iz pașoptist, nu are nimic comun cu poezia "avansată" a Occidentului. Drumurie bătute de el sunt vechi, ridicol de vechi:

"De la Debreczen până la Hegerhalom
"la noi totul are alt gust"

sau:

"Mi se rupe sufletul, sunt foarte nefericit
"Că tu nu ești atât de bogată, pe cât ai putea fi, tu ești
"Patria mea care te svârcolești..."

și:

"Trebuie să recunoaștem, Ungarie, că ai devenit o rudă [săracă
"Pe care nimeni n'o reneagă dar de care fiecăruia îi e ru- [șine

și strigătul "agoral" sau "obligator patriotard":

"O Patrie, omenire, viață neliniștită creatoare
"Fii alături de mine."

Dar, înapoiat și eu ca și Thomas Aczeel, am fost mișcat citind poemul "Odă Europei" și, deși nu sunt Ungur, mi s'au umezit ochii. Mi s'au umezit ochii pentrucă în inima mea versurile poemului se românizau. Se schimbau doar numirile:

"Dela Sighetul Marmației la București
"La noi totul are alt gust"

sau:

"Trebuie să recunoaștem, Românie, că ai devenit o rudă [săracă."

Deci în Ungaria se scrie stăzi o poezie patriotică, violent patriotică, patetic patriotică, scriitorilor unguri nu le este rușine să facă apel la strigăte "agorale", la "strigăte obligator patriotarde", să întrebuințeze cuvinte sonore, cuvinte pătrunzătoare.

Cum se scrie astăzi în România? Datele ce le avem asupra felului cum scriu poeții români între hotarele Patriei, sunt foarte reduse. E vorba de poeții români cari ca și Thomas Aczeel sunt cutremurați când pronunță convântul Patriei (cu majusculă) și nu de aceia cari au privit totdeauna pe deasupra frontierelor, indiferent că este vorba de frontierele răsăritene sau apusene.

Numai că aceștia la care ne referim au călușul la gură. Din ce gândesc ei, din ce scriu ei, dacă sunt influențați de Ezra Pound sau continuă să se găsească încă "într'o ciudată și stingheritoare legătură cu Alecsandri sau Coșbuc) cunoaștem prea puțin. Pentrucă puține au fost mesagiile poeților români rămași în penitenciarul comunist, care să poată ajunge până la noi. Din poeziile publicate de dl Buescu dela Lisabona, ar reieși că nouă, celor "adăpați la isvoarele înaintate ale Apusului "trebuie să ni se îmbujoreze obrajii de rușine. Poeții dintre granițele Țării (tot cu majusculă) au rămas tot la țărâna gliei strămoșești, își au picioarele înfipte tot în această gliei, sunt "tot scufundați în politic", "nu au renunțat la idealuri" și au rămas tot "între trompete, steaguri și aplauze".

Tablou de N. Grigorescu.

Dar chiar așa, ei nu pot să strige ca să-i audă Europa, așa cum au făcut-o Ungurii, în puținele zile în care au fost liberi. Rolul de a sgâlțâi Europa, revine deci, în mod normal, scriitorilor exilului. Numai că acești condeeri scăpați de ocnele Chișinevschilor, consideră că felul în care s'au exprimat cei doi poeți editați din truda dlui Victor Buescu, este inoperant. El este învechit, poeții și intelectualii fini ai Apusului vor strânge din umeri în fața unor mesagii redactate în stil "pașoptist".

Acești condeeri ai exilului românesc au alte puncte de vedere în ceiace privește arta. Unele reviste și o carte apărută recent te fac să crezi că visezi.

In introducerea cărții "Poesia româneacă nouă", dl Vintilă Horia se declară contra poeziei "politice". "Politicul, spune dsa, a impus sensibilității poetice stilul său agoral, modalitatea sa publică, exterioară de a fi. S'au cântat deci, ad usum delphine aut popului, participările noastre la anumite întreprinderi politice sau *războinice... durerile sau entusiasmele noastre naționale...*".

Deci dl Vintilă Horia și cei 12 călifari (așa îi numește "științific" un recenzent dela Madrid), sunt contra poeziilor în care *se cântă* durerile sau entusiasmele noastre naționale. Pentru dânșii "a scrie versuri înseamnă și a gândi". De acord, nu sunt contra poeziei în care se gândește, dar întotdeauna și în special, în momente grave ca acelea pe care le trăim astăzi, a scrie versuri, însemnează în primul rând a simți. A simți și a face și pe alții să simtă. Dar să vedem cum gândesc cei 12 "călifari":

"Din noian de dunări
"Doi ochi mici și tulburi:
"—Incotro? Incotro?
"Limba frunzei iat-o!
"(Strânge-i țâța'n buză
"Fără sex, lăuză!

sau

"—Ești la hăis? Ești la cea?
"Vacă stearpă, vacă grea!
"Fân de aur, (Ivaivas)
"Staul strâmb (Ivaivas);
"Unde-ai mas? Unde-ai mas?"

(C. Amăriuței)

"Pur spectacol de Om
"Trup curtean dumnezeesc de trist
"floare de gând și de nerv
"Vis e carnea ta după chimia cerească
"undă coasta ta și seminală mânia
"de dragon profund a sexului tău"

(A. Busuioceanu)

"Unu! Bun pentru toate sferele și toate timpurile. Anul
"Unu!

(*Urmează în pagina 10.*)

"Inceputul. Naşterea luminii. Dimineaţa sunetelor salu-
[tând tăcerea
"sfântă şi gravă!"

(N. Caranica)

"Când insularul crocodil
"Amână ora'mpreunării
"Aud cum sfârâie-un un sigil
"Pe gura putredă a mării."

(Vintilă Horia)

"Lăcrimând de luminare
"Domnu Petru curagiu are
"Să-i grăiască cu durere
""Mamă! nu găsesc muiere—"

sau

"Et talimur-rijâl—
"ca un gălbenuş în racla-i de cristal,
"Fiul aşa este, el însuşi verigă—

"Et-talâmur-rabbâni,
"perle cresc din valuri, spume, spume, spume
"după Asompţiunea
"vinului şi-a pâinii:"

şi

"Iisuse, peşte gălbui—
"Crescut în gura ultimului Adam,
"Ca un şancru de aur."

şi încă

"prin moarte-au trecut
"Cei pe care-i iubim. Pentru noi lumina
"alte văi cuprinde.
"Razbunarea începe de azi înainte.
"Jos Crucea!

şi încă

"aşa a răsunat ce se ştia
"'nlăuntrul ochilor stinşi adevărul veghia
"din timpi în timpi a
"răsunat
"cuvântul capului tăiat:
"ca fulgerul va reveni, din răsărit în
"occident, mângâietorul, Inger crunt
"pullis, pullisque pullorum."

şi însfârşit

"îmbrăcată în odăjdii de curvă
"acum "tu celebrezi nunta nimănui—
"sluga mea diamantul "n'est-ce pas"
"încet te înconjiură de ţurţuri şi de bale:

"revin la ora cinci,
"de flacăra'n cenuşe
"porumba roşioară
"ce mi-ai scăpat-o în guşe.

"haham la rândul meu,
"târât-am pe maidan
"scrobeala orthodoxă
"şi gângavitul roman."

(Ion Pârvulescu)

Ultimele trei catrene fac parte dintr'un poem intitulat "AGARTTHA VERII" dedicat dlui asistent universitar Mircea Eliade astfel: *lui Mircea Eliade tout de même!*

Pe dl Ion Pârvulescu, redactorul revistei "Caete de dor" (dl Virgil Ierunca), îl declară "poet născut şi nu făcut" ("Caete de dor" 1955).

In prefaţa cărţii "Poesia românească nouă", dl Vintilă Horia scrie: "Suntem puţini şi singuri. Vocabularul nostru se reînnoieşte cu greutate, smulşi cum suntem din pământul limbii, rămas departe. Insă tocmai aici, în această miraculoasă înnoire de limbaj stă, cred, meritul cel mai mare al cărţii acesteia".

LICHELELE

Prin urmare "poesia nouă" din a cărei "gândire" am dat mai sus câteva mostre, vine şi cu o înnoire de vocabular. Sunt de acord că vocabularul românesc trebueşte înnoit, mereu înnoit şi rolul poetului acesta este: de a înnoi vocabularul nu numai în cuvinte ci şi în locuţiuni, în expresii. Dintre poeţii românii, cei care au mlădiat mai mult limba, care au "înnoit-o" cei ce au tras brazde mai adânci, sunt Eminescu şi Arghezi. "Să turnăm în forme nouă, limba veche şi'nţeleaptă" a spus Eminescu. S'a considerat până la Arghezi că în limba noastră există cuvinte poetice şi apoetice. Personal consider că dictonul rămâne valabil şi pentru zilele noastre. Arghezi a micşorat numărul cuvintelor considerate apoetice, trecându-le în lotul celor poetice. Dealtfel Arprezi spune: "Din mucegaiuri, bube şi noroi, Iscat-am frumuseţi şi preţuri noi". Astfel cuvinte ca păduchi, mucigai?, au fost, graţie lui Arghezi, înglobate vocabularului poetic. Dar refuz să cred că a fost înglobat şi cuvântul "puţă" întrebuinţat de Arghezi. Acest cuvânt, rămâne pe mai departe, după părerea mea, în afara limbajului poetic, cu toată încercarea lui Arghezi de a-l introduce. Poezia în care e întrebuinţat, publicată în volum, nu-i creşte ci-i scade valoarea poetică. Remarcăm ca nu ne referim aici la omul Arghezi, slugă comunistă în ultimul timp, ci discutăm numai pe poet.

Dar ce înnoiri găsim în "versurile" celor 12 "călifari"? Cuvintele ţâţă, buză, lăuză, haham, şi nici scrobeala (chiar fiind ortodoxă) nu sunt deloc noi. Noi sunt doar Ivaivas, talâmur-rijâl, talîmur-rabbâni, şi... pullis pullisque pullorum. Dar există oare vreo minte normală care să creadă că aceste cuvinte vor putea fi vreodată înglobate în vocabularul poetic românesc sau că" Iisus, peşte gălbui ca un şancru de aur" va fi un aport la îmlădierea limbii româneşti?

Inlăturând simţirea, "entusiasmele si durerile naţionale", cei 12 "călifari" au introdus desmăţul, deranjamentul mintal şi pornografia.

Mulţi Români se vor întreba desigur care este origina acestor divagaţii demne de a fi examinate de psichiatri. Ne-o spune dl Vintilă Horia: Eliot, Ungaretti, Jouve şi Ezra Pound, adică Occidentul.

Mă rog, istoria se repetă. Un popor, ca orice fiinţă, se naşte, creşte, atinge apogeul, începe apoi să decadă, să moară şi să se descompună. Istoria ne citează popoare care au ajuns să cucerească lumea, au atins o culme şi apoi au început să decadă. Mai lent sau mai rapid, a venit după aceia moartea şi descompunerea. Sub ochii noştri se păsesc popoare în descompunere, duhoarea lor a depăşit hotarele Europei şi a invadat celelalte continente. Este o lege a firii aceasta şi-cu durere, cu indiferenţa sau dispreţ, privim procesul descompunerii, neputincioşi de a face altceva decât de a duce batista la nas. Unele popoare din acestea bătrâne ne-au vândut fără omenie şi acuma asistăm cu indiferenţă la procesul în vers: sunt vândute şi ele, cu mai multe marafeturi formale desigur, dar fondul e acelas: sunt vândute.

Dar noi suntem un popor tânăr. Nu am împlinit încă un secol decând am devenit liberi şi procesul de descompunere, dacă ar exista, nu ar fi normal ci artificial. Dacă am muri acuma, moartea nu s'ar datora senilităţii ci unei infecţii.

Şi care sunt forţele ce au interes ca descompunerea popoarelor ce şi-au trăit traiul să invadeze organisme tinere, popoare care-şi cer dreptul la viaţă?

Dacă cercetăm cum s'a ajuns aici (e vorba de "poezia nouă") vom descoperi o perioadă de incubaţie şi apoi un proces lent de desvoltare a cangrenei. In poziţia celor 12 "călifari", poziţie precizată de dl Vintilă Horia, găsim o atitudine de răsvrătire contra patriotismului, contra eroismului. Atitudinea aceasta este însă învăluită în vată, disimulată sub fraze liniştitoare. Nu este vorba de un antipatriotism, de un antieroism, ci de o poziţie poetică, de o formă nouă de poezie, din care simţirea este eliminată şi înlocuită cu gândirea. Asta-i totul. E vorba de o gândire adâncă pe care o pot pătrunde numai cei aleşi şi nu se poate gândi nimeni la un deranjament mintal.

Dar poziţia antipatriotică şi antieroică, o găsim ceva mai precizată în prefaţa dlui Basil Munteanu, din primul număr al revistei "Anotimpuri":

"Există mai ales un cuvânt-tot atât de odios ca termen programatic pe cât e de nobilă noţiunea pe care o conţine şi, deseori, o sugrumă-un cuvânt pe care nimeni nu-l pronunţă la aceste întâlniri (e vorba de întâlnirile grupului "Anotimpuri"): patriotism. Nimeni, deci, nu scrie "patriotic" cu premeditare. Dar, cu sau fără voie, patria trăieşte, sguduitor de prezentă în scrisul fiecăruia-patria cu vechile sale atribute nostalgice, cu tragicu-i destin actual, cu fatala ei întrupare în viitor. Ea se iveşte la fiecare colţ de frază, se ascunde sub fiecare cuvânt, modelează ocult toate gândurile".

Deci în scrisul "călifarilor" Patria este "o rudă săracă", care trebuie să se pituleze de după colţuri de fraze, să se ascundă după cuvinte. Ne gândim cu milă la dispreţul cu care a fost desigur primită de domnii aceştia poezia bietului Thomas Aczeel:

"O Patrie, omenire, viaţă neliniştită creatoare
"Fii alături de mine."

poezie în care patriotismul ţâşneşte direct, incisiv, provocător, "paşoptist".

Atacul direct însă împotriva Patriei şi a celor ce înţeleg să moară pentru ea, împotriva *eroismului*, fără ocolişuri, fără mască, îl găsim exprimat de dl Emil Cioran, în numărul 1 al revistei "Luceafărul" (Paris, Noembrie, 1948).

"In cursul veacurilor, scrie dl Cioran. *nu stiu să fi existat un singur erou inteligent*. Renunţarea activă la sine e incompatibilă cu examenul raţional, ce găseşte oricând o cale paralelă sacrificiului. *Eroismul pleacă dintr'o nebunie o orgoliului* în căutare de faime ireparabile. *Eroul e un animal sublim ce n'a descoperit conversaţia;* Existenţa lui e o spovedanie în *act* (aici sublinierea aparţini dlui Cioran); pe când noi, imense *lichele sublunare* ne măcinăm în vorbe refuzul de a ne pierde... Inteligenta e atât şi nimic mai mult. *Viaţa ar fi infinit aceiaşi fără prostia eroică*".

Prin urmare eroii sunt niste idioţi. "Eroul e un animal sublim ce n'a descoperit conversaţia". Deci eroul nu este capabil să converseze cu alţii şi cu atât mai puţin cu sine; n'are un bagaj intelectual. Cei care se sacrifică, care au murit pe roată (Horia, Cloşca şi Crişan), cei care au fost ciopârţiţi cu iataganele (Tudor Vladimirescu), strangulaţi şi acoperiţi cu tone de ciment (Corneliu Codreanu), cei cari au lăsat sute de mii de cruci de la Prut la Stalingrad şi Nalcik, zecile de mii de Unguri ucişi la Budapesta, Miscolcz, etc. au fost toţi nişte tâmpiţi. "Viaţa ar fi fost infinit aceiaşi "fără prostia" lor, spune dl Cioran.

Aceasta este poziţia "călifarilor".

Ne găsim în faţa unei poezii "noui", în faţa unor noi drumuri de inspiraţie?

Nu, e vorba doar de niste *lichele sublunare*, aşa cum singuri se definesc.

Martiriul lui Brâncovanu.

MEREU LA DATORIE

Colaboratorul nostru dl Pordea, se ocupă în numărul de faţă cu multă competenţă de apetiturile Habsburgilor, în legătură cu Ardealul nostru. Aceste apetituri au ieşit din nou la iveală printr'o serie de articole şi manifestaţii revizioniste, puse la cale în Spania şi U. S. A de amintitele cercuri care au căutat să dreneze în acest sens simpatia generală pe care poporul maghiar a atras-o asupră-i, prin recenta răsmeriţă împotriva dominaţiei sovietice. Deaceia am crezut interesant să facem cunoscut cititorilor noştri răspunsul-apel pe care Românii din Spania şi din exil l-au adresat vecinilor unguri cu prilejul comemorării la 1 Dec. 1956 a 38 de ani dela unirea Ardealului cu patria română.

Reproducem alăturat textul plachetei şi vignetelor imprimate în acest scop şi care au fost distribuite tuturor oficialităţilor spaniole şi străine şi presei din Madrid.

Ziarul spaniol "A B C" care se făcuse ecoul acelei propagande revizioniste, ca satisfacţie, a publicat imediat textul plachetei şi articolul dlui Pordea: Transilvania, pământ latin.

Tiranica ocupaţie a Ardealului străvechiul pământ al lui Decebal şi leagăn al poporului român-ne-a dat secole de martiraj şi lupte până la definitiva eliberare şi unirea cu patria românească, la 1 Decembrie 1918.

In a 38-a aniversare a acestui istoric eveniment, când pământul românesc şi cel al Europei orientale au fost predate, prin trădarea oamenilor politici ai Occidentului, sclavagiului comunist al Rusiei sovietice, Românii exilaţi reînnoiesc jurământul de a lupta contra invadatorului.

Emoţionaţi de sublimul sacrificiu al poporului ungur, răsvrătiţi pentru libertate, dorinţă comună astăzi, întind o mână frăţească viteazului vecin şi consideră că începând din acest moment nimic nu trebuie să mai turbure relaţiile de pretenie dintre noi, pentru care îl invită la un front comun contra barbariei roşii, pentru a câştiga împreună sfânta libertate a ţărilor noastre sclavizate şi a credinţei noastre în Cristos.

Românii exilaţi

Consecventă cu linia trasată de a nu pierde nici un prilej pentru a aminti lumii libere datoria ce au de a face dreptate popoarelor sclavizate în spatele cortinei de fier, Comunitatea Românilor din Spania în colaborare şi cu alte grupări româneşti din exil, nu a pierdut ocazia oferită de Conferinţa la Bruxelles a aşa zisei "Mica Europă" pentru a spune un NU categoric intenţiilor de compromis şi coexistenţialism cu comunismul de care sunt stăpâniţi membrii proiectatei confederaţii West-europene.

La timbrele puse în circulaţie de Franţa, Italia, Belgia, Olanda, Luxemburg şi Germania de West arătând pe drapelul confederaţiei "E" eşafodajul construcţiei "Europa", Românii liberi au răspuns cu vignetele arătând prăbuşirea acestei ficţiuni atâta timp cât îi lipsesc teritiriile ocupate de sovietici în est.

Reproducem textul plachetei care are în loc de "motto" fragmentul din mesajul de anul nou al singurului om de Stat din West, care nu uită niciodată a ridica glasul în favoarea naţiunilor cotropite de Kremlin-Generalisimul Franco.

EUROPEOS TODOS UNIDOS

¡SI!

COEXISTENCIALISMO
CON EL COMUNISMO
A ESPALDAS DE LOS PUEBLOS

DE

Albania, Alemania Oriental, Bulgaria, Checo-Eslovaquia, Croacia, Estonia Hungria, Letonia, Lituania, Polonia, Rumania y Servia

¡NO!

MADRID
1957

«Se ha manipulado excesivamente con el dilema "coexistencia o guerra nuclear" Frente a este desmoralizador planteamiento, es deber moral y político del mundo occidental adoptar las medidas necesarias para la liberación de los países subyugados, por tratarse del porvenir de nuestra civilización libre y cristiana. El mundo occidental no tiene derecho a comerciar con la vida y la libertad de las naciones del este europeo. La idea de la coexistencia a base de la consolidación del "statu quo" de la injusticia, de la aceptación de la invasión más grande y terrible conocida en la Historia, sería una vergüenza para el sentido moral del mundo libre y para su inteligencia política. Occidente debe darse cuenta de que la liberación de los pueblos subyugados es el único camino para asegurar la propia libertad y seguridad, tan gravemente amenazadas.»

FRANCISCO FRANCO
(Mensaje del 1 de enero de 1957)

La base de una Europa fuerte y cristiana es la frontera este de 1918. Sacrificar a los pueblos esclavizados detrás del «telón de acero» equivale a firmar vuestra propia sentencia de muerte..., pues la puerta del Occidente está ya abierta al Gengis-Kan comunista.

La sangre y las almas de los millones de seres humanos que han sido exterminados atormentarán las conciencias de los políticos que, con loca serenidad, los abandonaron al Moloch soviético, y caerán como maldición sobre los pueblos que toleraron tanta injusticia.

Las voces ya apagadas de los patriotas húngaros («¡Morimos por Europa!») acusan. Las conciencias honradas deben estar alerta y los cristianos del mundo entero tienen la obligación moral de oponer un veto unánime y categórico a la avidez voraz del Kremlin

¡Ya es hora!

La Comunidad de los Rumanos de España

Textul plachetei, în traducere

"S'a făcut prea mult uz de dilema "coexistență sau războiu nuclear". In fața acestei probleme e o datorie morală și politică pentru lumea occidentală de a adopta măsurile necesare pentru eliberarea țărilor subjugate, tratându-se de viitorul civilizației noastre libere și creștine.

Lumea occidentală nu are dreptul de a negocia cu viața și libertatea națiunilor din Estul Europei. Idea de coexistență pe baza consolidării "statu-quo" ului injustiției, a acceptării invaziei celei mai mari și mai terribile pe care a cunoscut-o Istoria, ar fi o rușine pentru sentimentul moral al lumii libere și pentru priceperea lui politică. Occidentul trebuie să-și dea seama că eliberarea țarilor subjugate este singurul drum pentru a asigura propria libertate și siguranță, atât de grav amenințată".

FRANCISCO FRANCO
(Mesajul de 1 Ianuarie 1957)

Baza unei Europe puternice și creștine e frontiera estică din 1918. A sacrifica țările sclavizate în spatele cortinei de fier, echivalează cu a semna propria voastră sentință de moarte, deoarece poarta Occidentului e deschisă Genghis-Hanului comunist.

Sângele și sufletele atâlor milioane de oameni cari au fost exterminați vor chinui conștiințele politicienilor-cari cu o nebună seninătate-i-au abandonat Moloch-ului sovietic și vor cădea ca un blestem asupra popoarelor care au tolerat asemenea nedreptate.

Vocile deja stinse ale patrioților unguri "murim pentru Europa" acuză. Conștiințele oneste trebuie să fie în stare de alarmă și creștinii din lumea întreagă au obligația morală de a opune un veto unanim și categoric lăcomiei vorace a Kremlinului.

Nu e nici un moment de pierdut!

COMUNITATEA ROMANILOR DIN SPANIA

NOTE PE MARGINEA CARTILOR

Anton Stefanescu: Alambre de púas

Alambre de púas (sârma ghimpată) se intitulează romanul lui Anton Ștefănescu: emoționantă, autentică mărturie a tragediei poporului român. Un scriitor de mari dimensiuni, unind calităților de observator și analist o înțelegere a sensului acestei tragedii colective. Ai sentimentul că acelaș destin vitreg al colectivității naționale urmărește, cu o egală înverșunare, chiar pe [illegible] izbutit să evadeze din infernul marxist. Ei continuă, sub alte forme, în amara lor pribegie tragedia inițială; și cu toate că au trecut vizibilele rețele de sârmă ghimpată ale republicei populare, ca și când ar fi urmăriți de un blestem, cei scăpați se mișcă, pe ori unde îi poartă soarta, înconjurați de nevăzute sârme ghimpate. Sunt leproșii acestei epoci; în orice țară se găsesc, în oricare continent debarcă, în jurul necăjitei lor persoane se formează imediat cercul izolator al sârmelor ghimpate.

Realismul lui Anton Ștefănescu este irizat de un lirism care dă o rezonanță profund umană acestor suferinți îndurate de eroii lui. Fiecare, luat individual, este un om de omenie prins de uraganul istoriei; nu are nici un mare păcat de ispășit, nu este responsabil de nimic din cele întâmplate, sunt ca niște oameni asupra cărora se prăbușesc grinzile casei în urma unui cutremur de pământ. Anton Ștefănescu îi întovărășește cu o înțelegere plină de iubire, participă la sbuciumul lor, suferă și speră cu fiecare. Gustave Flaubert spunea: "madame Bovary c'est moi", pentru a sublinia identitatea dintre autor și creația lui literară. Și Anton Ștefănescu ar putea spune că trăieste cu fiecare și în sufletul fiecărui personaj. Sunt ființe reale, trăesc cu atâta intensitate de adevăr ai senzația une simple și fidele transcrieri a realității.

Guy de Maupassant se mândrea că în toată opera lui nu a inventat decât două nuvele; restul i-a fost povestit, sau a redat ce a văzut și ce a trăit el însuși. In fond, la ce se reduce opera romancierului? La o redare a realității, o realitate adâncită, interpretată, o realitate căreia i se dă o unitate și un sens. Emma Bovary a existat, se numea Adelphine Delamare; luând ca punct de plecare o dramă reală, Gustave Flaubert a căutat să dee un sens unei banale aventuri de iubire care a sfârșit printr'o sinucidere; tot sbuciunul unei biete ființi a fost interpretat în sensul dramei unei femei purtate de o aspirație către ideal și în afară de viața banală. Conflictul romantic între aspirația spiritului și aspra, nemiloasa realitate a căpătat o valoare universală, depășind dimensiunile așa de reduse ale aventurii bietei soții a farmacistului Bovary. Este insurecția romantică a fiecăruia cu invariabila și nimicitoarea represiune a realității. Un filozof francez, Jules de Gaultier, a încercat să pună pe un plan mai ridicat drama romantică într'un volum intitulat — semnificativ — "Le Bovarysme".

Balzac pretindea că a făcut, prin personajiile creiate în "Comedia umană" concurența registrului stării civile; exagera: faimosul Vautrin este o copie fidelă a polițistului Vidocq. Se știe că Dostoievski s'a inspirat, scriind romanul "Dracii" (în rusește Besi) din dările de seamă ale procesului faimosului Netchaief. Intre specialiștii studilor dostoievskiene au fost nefârșite polemici dacă Stavroghin este o simplă transpunere a lui Bakunin, și dacă eroul Verkhovensky este o copie fidelă a lui Sergiu Netchaief, acest Julien Sorel rus.

Geniul romancierului concentrează o lumină asupra unor personajii aparent neînsemnate, lipsite prin cenușia lor mediocritate de interes, și acestor șterse, umile exemplare umane le dă o semnificatie, le descoperă adâncimile sufletelor lor pe care ei înșiși, poate, le ignoră. Romancierul ajută personajiilor lui să se descopere. Anton Ștefănescu și-a luat personajiile dintre oamenii pe cari i-a cunoscut, dintre oamenii cu cari hazardul vieții l-a pus în contact și ni-i descrie cu atâta intensitate de viață încât ești inclinat să te întrebi dacă le-a schimbat, măcar, numele. Nimic artificial; el nu inventă oameni artificiali conform rețetei care satisface anumite exigențe publicitare, care urmează norme fixate ca să-i asigure succesul; Anton Ștefănescu scrie cu o emoție sinceră, cu respect de adevăr, preocupat doar de intensitatea de viață a povestirii. El trăieste cea mai patetică tragedie în tovărășia eroilor lui, palpită de grijă la fiecare pagină în romanul lui; interesul nu slăbește nici un moment. Realismul lui, de o impresionantă vigoare, primește discret un acompaniament liric, ca o muzică la un film modern, redând melodic sensul dramei.

Henri Heine mărturisește că în vremea tinereții lui a avut curiozitatea să observe pe oameni când dorm și a putut vedea durerea pe fețelor lor, durere pe care, din mândrie, oamenii o ascund; le-a studiat fizionomiile, le-a pus mâna pe inimă și i-a surprins cum în vis rosteau stranii discursuri care le revela gândurile cele mai tăinuite. De altfel, la aceasta se reduce opera autenticului romancier. Eroii lui Anton Ștefănescu sunt luați din viața românească; în cuvintele pe care le rostesc, în gesturile lor, în acțiunea lor simți rezonanța unei autenticități românești. Nikifor Dordea, străin de pasiunile politice, preocupat numai de problemele estetice, umanitarist, este prins în vârtejul evenimentelor și se initiază în înfiorătoarea realitate a regimului comunist.

O lume de intelectuali preocupattă mai mult de sensul unei drame de Ibsen, de Strindberg sau de o comedie de Bernard Shaw, emoționați de o simfonie de Beethoven sau meditând pe o pagină de Platon, o elită intelectuală este brusc și în mod violent pusă în contact cu realitățile istorico-politice de care s'au ținut îndepărtați. Nikifor Dordea încarnează această elită intelectuală românească sortită să ispășească aristocraticul lor diletantism politic. Ultragiați ai neprevăzutului comunist, bieți nevertebrați politici, a căror onestitate democrată îi sortește să fie victimele unor vremuri aprige. Anton Ștefănescu redă tabloul unei societăți cotropite de revărsarea noroioasă a stepelor rusești. Alături de elita intelectuală, găsim oameni simpli, pe criptocomuniștii cari își leapădă masca spre uluirea bieților democrați cari i-au proteguit și pe țărani simbolizați în figura lui Ion Duhu.

Câțiva, cu încordarea disperării, isbutesc să evadeze, dar urgia destinului îi urmărește și dincolo de frontiere. In Jugoslavia ei intră în carcerile lui Tito. Autorul a trăit în regimul titist patru ani, muncind în minele de cărbuni din Bosnia. A putut, în fine, să acape în lumea liberă; dar rețelele de sârmă ghimpată, de data aceasta nevăzute, îl încercuie pretutindeni.

Acești "rari nantes in gurcito vasto", bieți salvați ai naufragiului patriei, încearcă, zadarnic, să se smulgă destinului. Acești amărâți Ulise ai lumii moderne, duc în largul lumii, frânturi de melodii pe care le îngână în trista lor singurătate. Sunt călători fără țintă, dau ocol planetei și așteaptă să se întoarcă acasă, din rândurile lor rămân să doarmă somnul de veci atâția pe meleaguri străine, restul continuă tragica lor odisee. Această elegie mută a pribegilor a știut să o redee Anton Ștefănescu cu o concentrată emoție, cu discreție și gingășie, desvăluind sufletul tainic al Românilor, isbutind să păstreze farmecul ritmului limbii românești chiar într'o traducere. Ca și în Odiseea lui Homer soarta eroilor se înscrie în acea oscilație dureroasă între speranța întoarcerii și pânda implacabilă a morții.

Ca și eroii Odiseiei lui Homer cari visau

"când mai târziu ei vor intra pe dulcele
[pământ-patrie
"pentru a reintra în cămin și să cunoască
[ziua întoarcerii".

In "Odiseea" (cântecul V, versurile 151-158) vom regăsi silueta patetică a exilatului care pe țărmul mării, singur, plânge; este imaginea exilaților din acest crunt secol al XX-a. Fiecare exilat visează, ca și Ulise, este gata să facă pactul cu Alkinoos, acceptând moartea numai să'și revadă mai înainte țara lui. In limba greacă "nostalgie" înseamnă răul dorului de întoarcere, sau cum am spune în românește dorul de țară, de "pământul-patrie", cum spune Homer.

Și ducând cu ei o chinuitoare nostalgie, exilații poartă nevăzuta, mistuitoarea haină a lui Nessus: dorul de țară. Anton Ștefănescu a știu să dee paginilor lui o densitate de emoție.

După ce am terminat romanul "Sârmă ghimpată", ca să am un element de comparație și să măsor intensitatea emoției acestui roman de un sumbru realism, am recitit "Amintiri din casa morților" a lui Dostoievski. Acum un secol existența unui deportat în Siberia era mult mai umană decât viața oricărui nefericit cetățean din oricare din republicile populare. Ai impresia că istoria înregistrează o extindere a Siberiei, o cotropire a Europei de ghețurile Siberiei, că trăim o nouă eră glacială. Acum un secol deportații mai simțeau, câte odată, adierea milei ogoindu-le inimile rănite. Dostoievski mărturisește: "S'a întâmplat ca să am prieteni și chiar vechi camarazi de școală printre funcționarii militari ai orașului. Am reînnnoit cunoștința. Prin mijlocirea lor am avut ceva mai mulți bani, am putut scrie în Rusia, și chiar să am cărți..." Iși imaginează cineva posibile asemenea solidarități umane sub regimul comunist?

Siberia s'a extins, bestialitatea omului eliberată de reținerile morale ale creștinismului, ferocitatea atee a luat forme de manifestare pe care Dante nu le-a prevăzut în "Infernul" lui.

"Alambre de puas" este cel mai zguduitor strigăt al "popoarelor crucificate", este primul ecou valabil pe care îl are în literatură tragedia poporului român; un mare, un autentic scriitor își face apariția fără regisoratul unei publicități interesate.

Publicat în limba spaniolă a obținut un real succes. "Alambre de puas" (sârmă ghimpată) relevă un talent matur, spăpân pe toate mijloacele de expresie; este primul roman românesc produs al acestor vremuri cutremurătoare, anticipând romanele de mâine, când țara va renaște. Un mare scriitor român își face drum în literatura univesală.

P. Ș.

ECOURI

** Calendarul Bisericii catolice române din Statele Unite pe anul 1957 poate fi considerat ca unul dintre cele mai bune, dacă nu cel mai bun din câte au apărut până acuma peste hotare.*

Observăm cu plăcere că și reclamele, mijloc nerecomandabil dar necesar și indispensabil pentru a se putea tipări o asemenea lucrare, sunt reduse ca număr, li s'a acordat spațiul cel mai nimerit și redactarea lor este sobră.

In ceiace privește conținutul, el este variat, cu articole interesante și bine scrise, cu fotografii bine alese, cu povestiri și glume care-și au rostul lor bine definit într'un calendar. Remarcăm articolul Părintelui Ioan Filip dela Roma "Papa Pius IX și Românii", articol sobru, redus la stricta redare a faptelor istorice. Românii de religie greco-catolică ca și ceilalți, trebuiesc să fie recunoscători memoriei Papei Pius IX, care a întins o mână de ajutor Românilor din Transilvania, în vremuri de restriște.

Dr. Petru Gherman semnează un articol

ECOURI

intitulat "Increderea in om și credința in Dumnezeu", Părintele Russu un articol in limba engleză "A brief review of the history of the Romanian church in Transilvania before 1700" (O scurtă trecere in revistă a Istoriei Bisericii românești din Transilvania inainte de 1700), "Școlile din Beiuș" este titlul articolului semnat de Mons. Aloisie Tăutu și înfășit Părintele Frédéric Tailliez semnează articolul intitulat "Sf. Petru vârhovnicul Apostolilor și Dumnezeu". Este un articol in care autorul trimite săgeți pe ici și colo (savuroase) și noi, nefiind teologi nu ne socotim indreptățiți să-i discutăm conținutul.

Noi vrem să spunem altceva despre Părintele Tailliez. Vrem să spunem că ne-a făcut plăcere intâlnindu-i semnătura in Calendarul Bisericii catolice române din Statele Unite. Pentru cei cari nu știu, trebuie să spunem că Părintele Tailliez este un străin care a trăit mulți ani in Țara noastră, pe care a apreciat-o și iubit-o. Ca om de carte, Părintele Tailliez a căutat să se apropie de comorile spirituale ale poporului nostru, multe puține câte le avem. Ne-a cunoscut literatura in mod serios, făcând frumoase și valoroase traduceri din poeții noștri, in limba franceză, așa cum a făcut de altfel și un alt preot francez, Părintele Louis Barral care ne-a dat cea mai frumoasă transpunere in limba franceză a Luceafărului lui Eminescu.

Dar Părintele Tailliez (are și un psudonim românesc care ne place foarte mult "Retezatu") s'a apropiat și a cunoscut legendele, basmele și literatura poporului nostru. Din această literatură populară românească, atât de apreciată de străinii care iau contact cu ea și atât de disprețuită de geniile de ultimă oră ale exilului românesc, își scoate Părintele Retezatu argumentele pentru teza pe care o tratează.

* Părintele Anchidim Ușeriu din Brazilia, a tipărit un frumos calendar ortodox pe anul 1957. Activitatea Părintelui Ușeriu in Brazilia, care pare să aibă și patima hârțoagelor, merită toată lauda. Acum câțiva ani Sf. Sa a tipărit o cărțulie in care se ocupa de activitatea coloniei române din Brazilia, sub toate aspectele, cărțulia Sf. Sale rămânând un document pentru cel care vreodată își va lua sarcina să scrie o istorie a exilului românesc.

* Regretăm că până la punerea sub tipar nu am primit incă Calendarele pe care de obiceiu le scoteau in fiecare an, ziarele America și Solia. Ne vom ocupa in numărul următor, dacă le vom primi.

* Este reconfortant să constați că in vârtejul pasiunilor politice, in goana după dolari sau lire, se mai găsesc și Români cari să sacrifice un ban pentru oropsitele litere românești. Am mai vorbit altădată, in acest loc de cei trei Români din Brazilia și anume dnii ingineri Marcu Nicolau și Mihăescu și dl Marcel Preoțescu.

Revenim cu plăcere, ocazia fiindu-ne prezentată de ultimul număr al revistei "Inșir'te mărgărite". De data aceasta I. M. apare tiparită și aceasta grație sprijinului celor trei Români citați mai sus. Domnii Marcu Nicolau, Mihăescu și Preoțescu nu fac parte dintre milionarii exilului nostru dar, din mult-puținul pe care-l au, s'au gândit ca fac o faptă frumoasă, sprijinind o revistă românească. Nu e vorba de a-i lăuda-după câte știm nu acesta a fost mobilul faptei lor frumoase-ci de a arăta cât de mare este mulțumirea noastră, constatând ca mai există Români care-și găesc o satisfacție in ajutarea literelor românești exilate, și nu in creșterea comptului in bancă.

Și mai știm ceva. Cei trei Români din Brazilia ajută I. M. fără condiții, fără a căuta sa fie lăudați și fără a impune ce să se scrie și ce nu. Căci există și milionari dintre aceștia. Acum câțiva ani apărea in exil o gazetă. Nu importă numele gazetei și locul unde apărea. Este destul să menționăm că la un moment dat "directorul" gazetei a anunțat publicarea unei serii de articole, să zicem pe chestia monarhică. Și a apărut primul articol din serie. Al doilea a apărut... in altă gazetă. In gazeta cu pricina, in locul urmării, a trebuit să apară o notă prin care se anunța că mai mulți cititori ai publicației sunt contra continuării. "Cititorii" care opreau publicarea seriei de articole, se reduceau al unul singur: la milionar.

Iată de ce ne mișcă gestul nemilionarilor din Brazilia.

Numărul tipărit? Incântare a ochiului și o mirare că intr'un spațiu atât de redus, pot incăpea atâtea lucruri frumoase. Remarcăm luminosul poem al poetului martir Valeriu Cârdu, unul din condamnații fără apel al dlui Vintila, condamnare ce nu ne miră când vine din partea autorului antologiei de care ne ocupăm in altă parte, dar ne miră când vine din partea dlui Stamatu (copărtaș), autor al unui Acatist.

Mai remarcăm poemele in portugheză ale dlui Atico Vialas Boas-Mota, amintirile dlui Manzatti și notele profesorului I. G. Dimitriu. In ceiace privește savuroasele amintiri ale dlui Manzatti ,avem unele rezerve de făcut asupra afârșitului. Ultimele linii, după părerea nostră, ar fi putut lipsi. Amintirile nu ar fi avut nimic de pierdut. Nu este vorba de o pudicitate anacronică, ci de altceva.

Dorim revistei "Inșir'te mărgărite" viață lungă și luminoasă și in special dorim ca entusiasmul celor trei susținători să nu se răcească. Exilul acesta cenușiu macină totul, până și cele mai lăudabile intenții.

* Vorbeam mai sus de "pudicitate anacronică". Vorbind cândva de "Amintiri in uniformă" a dlui Mihai Niculescu, îmi exprimam părerea că nu "tăria" unor expresii este aceia care supără, ci locul și timpul utilizării. Spuneam atunci că găseam nimerită utilizarea unor expresii din citata carte care frizau scabrosul, dar făceam rezerve serioase asupra altora mult mai blânde. Primele se impuneau, fără ele personagiul nu se contura, secundele erau gratuite.

In ultimul număr al unei reviste "științifice" dela Madrid, un subtil poet care lunecă vertiginos pe panta aiurismului, ne povestește cum era urmărit de un agent. Poetul modernist era intr'un copac-probabil chestiunea aceasta se petrecea in vis, caci cine-l cunoaște nu va putea crede in ruptul capului că a săvârșit vreodată această temerară faptă de a se cățăra intr'un copac-și agentul sovietic desigur-l-a ochit cu pistolul in... bășica udului. Dacă autorul-o figură foarte, foarte femenină-ar fi scris că văzând pistolul indreptat spre el s'a udat de frică, nici unul dintre cei ce-l cunosc pe autor, nu ar fi găsit că "udatul" este indecent, ci din contra, o sigură și lapidară conturare a personagiului.

Ochitul insă cupistolul in bășica udului, este o indecență gratuită.

* Nu apariția rară a revistei dlui Nicolae Novac ne intristează, ci oboseala ce se desprinde din paginili ultimelor numere apărute.

O frumoasă revistă, mai necesară poate decât toate celelalte prin faptul că apare in Statele Unite, mai aproape de inima atâtor Români pe cale de a se desprinde din comunitatea spirituală românească, este pe cale de dispariție.

Rugina exilului roade, roade cu tenacitate. Entusiasmul dlui Novac, care de șase ani se luptă cu indiferența compatrioților, merita o soarta mai bună. Dl Novac nu este un polemist, dl Novac s'a ferit să atingă subiecte ce ar putea irita pe unii sau pe alții. Și totuși, sprijinul campatrioților a fost absent.

Ultimul număr ale revistei, apărut in aceleași minunate condiții, intocmit cu migală, cu dragoste, ne face să ne oprim cu greu accentele de revoltă la adresa multora.

Nu știm cum am putea să scrim, nu știm ce accente am putea căuta, pentru a determina de dl Novac să continuie. In indiferența generală, sufocantă, desigur că revista "Vers" are și câțiva sprijinitori, câțiva admiratori pe care i-ar durea dispariția revistei lor apreciate. Aceștia sunt desigur oameni simpli, oameni săraci care-și rup dela gură un ban pentru a-l trimite "Versului". Desigur că dl Novac primește dela acești oameni modești scrisori stângace, scrisori din care se desprinde efortul de a inșira câteva rânduri pe hârtie, dar in aceste scrisori se simte pâlpâind o flacără curată, in ele se simte gâlgâind dragostea de Patrie.

Scrisorile acestor oameni sunt un indemn și pentru alții care trudesc in ogorul spinos a literelor românești, ele vin să incălzească ensusiasmele gata de a se prăbuși, ele sunt adevăratul motor grație cărora se realizează atâtea lucruri frumoase in exil.

Pentru acești modești cititori, ii cerem dlui Novac să continuie.

* Concursul de nuvelă al revistei "Carpații" s'a incheiat. S'au publicat următoarele nuvele:

1) Soldatul Mihai Cimbrică, de N. S. Govora, in no. 6-8

2) La capătul drumului, de Nicolae Novac, in no. 9-11

3) Gherasim, de Faust Brădescu in no. 13-14, și

4) Noapte de Bobotează, de Stan M. Popescu, in no. 15-17

In corpul revistei se găsește o foaie volantă, pe care cititorii sunt rugați să-și arate preferinta. Un cititor taie cu creionul titlurile nuvelelor care i-au plăcut mai puțin sau deloc, și lasă valabilă numai pe aceia care i-a plăcut.

Foaia pe care și-a exprimat astfel preferința, este rugat să o inapoieze redacției revistei până la data de 1 Septembrie 1957. La această dată comitetul de redacție va face numărătoarea și in funcție de numărul voturilor, se vor acorda premiile. Nuvela care va avea mai multe voturi va lua premiul I și, in ordinea numărului de voturi, se vor acorda premiile II și III.

In numărul ce va apare după 1 Septembrie 1957 se va publica rezultatul, arătându—se pentru fiecare nuvelă numele persoanelor ce au votat-o. In acest scop, cititorii sunt rugati, ca pe lângă semnătură, citeață, să-și indice și adresa.

Se va da rezultatul concursului, indiferent de numărul cititorilor care-și vor exprima preferința.

* Cu reget ne vedem nevoiți a continua publicarea numelor compatrioților ce au primit cărți dela editura "Carpații", nu le-au plătit, nu le-au napoiat și nici măcar nu răspund scrisorilor ce li se trimit:

Lt. Bălăceanu, Suedia; Lt. Nicolaescu, Maroc; Lt. Oancea, Franța; Rotaru, Australia; Bonifacio, Belgia; Lt. Col. Stănculescu, Argentina; Lt. Col. Abeles, Liban; Spuză, Liban; Ing. Octav Vasilescu, Statele Unite; Marcel Dinculescu, Franța; Cornel Holder, Statele Unite; Ing. Virgil Stoicoiu, Statele Unite; V. Bosniac, Anglia, Mircea, Vasilache, Turcia.

* Compatrioții cari primesc revista și nu voiesc să se aboneze, sunt rugați s'o inapoieze sau să ne scrie câteva rânduri. Nu voim să avem abonați cu forța, dar nici nu ințelegem să avem cititori pe gratis, atunci când greutățile in care ne sbatem sunt teribil de mari.

Nu cerem nici un efort, nici o cheltuială. Atunci când vine al doilea număr trimis, este suficient să se spună factorului că se refuză revista, evitându-se astfel eforturi din partea primitorului și cheltuieli din partea noastră. Cei cari nu procedează astfel, vor fi deacum inainte trecuți la revistă, așa cum se procedează cu cei ce rețin cărțile trimise și apoi nu mai dau nici un semn de viață. N. S. G.

* Cu ocazia intemeierii mânăstirii "Sf. Nicolae" din Detroit, tineretul a găsit ocazia să vină să se roage pentru Neamul nostru inlănțuit.

I. P. S. S. Teofil, pătruns până in adâncul gândurilor și inimii sale de gravitatea ceasului de față, incurajează pe toții fiii sufletești, demni de neamul din care coboară, și le patronează serbările ce dau pentru a ține mereu trează dragostea de Patrie.

Serbarea Unirii Principatelor din anul acesta s'a făcut indată după masa dată de Reuniunea Surorilor Mânăstirii, intr'o sală plină de Români, emigranți și exilați.

După un cuvânt de introducere al I. P. S. Sale, a urmat un program bogat, desfășurat sub conducerea dlui Chirilă Ciuntu, cântările corale fiind conduse de dl George Oprița Program:

1) Pe-al nostru steag, cor mixt, executat de corul mânăstirii.

2) Cuvânt de 24 Ianuarie, rostit de dl Cezar Teodorescu.

3) "Pusu-ne-au in rând cu vita, de Aron Cotruș, recitat de dl Feliz Lungu.

4) Ca la voi la București, acompaniați de acordeon, duet, Dnii Vichente Ocolișanu și Besu Gheorghe.

5) Foaie verde sălcioară, cor executat de corul mânăstirii.

6) Neghinuța neagră, solo, executat de dl Iosif Căpățână din Detroit.

7) Bănatul, solo, executat de dl Besu Gheorghe din Windsor.

8) Cucule pasăre grasă, corul mânăstirii.

9) Pe Mureș și pe Târnave, solo, dl Vichente Ocolișanu.

10) Pe cărare sub un brad, duet, Dna Ana Zorza și Iosif Căpățână.

11) Două ghitare, acordeon, John Zorza.

12) Solo (subiect rezervat), Dna Fulvia Steve Madincea.

13) Hora Unirii, corul mânăstirii.

14) Subiect rezervat (I. P. S. S. Teofil Ionescu.)

* Cu ocazia implinirii a 20 de ani dela moartea eroilor Moța și Marin, Duminică 13 Ianuarie, a. c., un grup de prieteni și camarazi au făcut un parastas la Mânăstirea Sf. Nicolae din Detroit.

Parastasul a fost oficiat de I. P. S. S. Teofil Ionescu. In predica ținută, I. P. S. Sa a arătat sensul jertfei celor doi Români ce au căzut in Spania, in lupta contra comunismului. Apoi I. P. S. Sa Teofil a reamintit evenimentele tragice din anii de neagră domnie a regelui asasin Carol II, care au dus la uciderea lui Corneliu Codreanu și a sutelor de tineri cari se ridicaseră contra desmățului "democratic" din Țara dela Dunăre.

* Comunitatea românească din Toronto a sărbătorit Crăciunul și Anul nou cu fastul cuvenit. In seara de ajun s'a făcut un frumos pom, impărțindu—se, după obiceiul strămoșesc, daruri. Mai multe echipe au umblat pe la casele tuturor Românilor, cu colindul. Colinde mai vechi și colindul trist al lui Radu Gyr, pe care-l reproducem fiind cântecul de jale și speranță a zezilor de mii de frați cari se chinuiese in inchisorile si lagărele reperiste.

A venit și-aici Crăciunul
Să ne mângăie surghiunul.
Cade alba nea
Peste viața mea,

Care-aici se stinge.

Tremură albastre stele
Peste lacrimile mele.
Dumnezeu de sus
In inimi ne-a pus
Numai lacrimi grele.

Stăm in bezna grea,
Pentru noi nu-i stea.

O Iisuse împărate,
Iartă greșeli și păcate.
Vin de'nchizi ușor
Rănile de dor,
Visul ni-l deschide.

Noi te-om aștepta.
Căci pe crucea Ta

Stăm bătuți in cuie.
Peste fericiri apuse,
Tinde mila Ta Iisuse.
Cei din inchisori,
Te așteaptă'n zori.

Pieptul lor suspină...
Cei din inchisori,
Te așteaptă'n zori
Să le-aduci lumină.

In seara de revelion, in sala de festivități a "Casei românești" s'a servit o masă comună. O echipă a spus un plugușor compus de dl Hojbotă.

CARPATII

Revistă Culturală

Director: ARON COTRUS

Redactor: TRAIAN POPESCU

Redactia și Administrația:
Calle Villanueva, 43, Madrid.
Abonamente:
Anual: 5 dol. U. S. A.
Pentru instituții: 12 dol. U. S. A.

ES MANUSCRITO.—MARSIEGA, S. A.